

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 24 · 30. november
Sesjonen 2022–2023

Møte onsdag den 30. november 2022 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 24):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:22]: Fra representanten Dag-Inge Ulstein foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum fra og med 30. november og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Astrid Aarhus Byrknes, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:41]: Astrid Aarhus Byrknes er til stede og vil ta sete.

Representanten Dagfinn Henrik Olsen vil framsette et representantforslag.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:00:59]: På vegne av stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Gisle Meininger Saudland, Sylvi Listhaug, Morten Wold, Himanshu Gulati og meg selv ønsker jeg å fremme forslag om å utvikle samordningsfellen.

Presidenten [10:01:12]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:21]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:23]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Ola Borten Moe, Anne Beathe Kristiansen Tvinneheim og Tonje Brenna vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Jan Tore Sanner.

Jan Tore Sanner (H) [10:01:48]: Velkommen til Stortinget, statsråd Ola Borten Moe.

I sommer meldte Nav om rekordlav arbeidsledighet og at bedriftene mangler 70 000 arbeidstakere med riktig kompetanse. Samtidig står det om lag 250 000 utenfor utdanning og arbeid. Skal vi sikre verdiskaping og velferd i årene som kommer, må vi spleise dem som står utenfor arbeidslivet, med ledige jobber. Kompetansesøket er påpekt i mange rapporter og utredninger. Den store omstillingen i arbeidslivet, som bl.a. er drevet frem

av ny teknologi, gjør at vi må fylle på med kompetanse. Ja, vi må lære hele livet.

I regjering fikk derfor Høyre på plass en kompetansereform som var basert på et godt samarbeid med partene i arbeidslivet. I regjering sørget vi for at det ble enklere å kombinere ledighet og utdanning, vi styrket Lånekassen for voksne, og vi fikk på plass treparts bransjeprogram og modulstrukturert utdanning, for å nevne noe. Vi var tydelige på at kompetansereformen må utvikles og forsterkes i årene som kommer.

Også på dette området har Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen satt politikken i revers. Tiltaksplasser er kuttet. Det samme gjelder Kompetansepluss og bransjeprogrammer. Mitt spørsmål til statsråd Ola Borten Moe er: Hva er det som gjør at det er mindre behov for kompetansetiltak i 2023 enn det var 2022?

Statsråd Ola Borten Moe [10:03:46]: Takk til representanten Sanner for å ta opp et av de viktigste spørsmålene i vår tid – i stort: hvordan vi skal klare å etterutdanne, videreutdanne og utdanne egen befolkning sånn at man møter de kompetansekravene og kompetansebehovene som kommer til å være økende i samfunnet framover. Det handler regjeringens politikk i stort om. Vi viderefører mange av de tiltakene som den gamle regjeringen hadde på området. Vi har et tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Vi kommer til å lansere en reform for etter- og videreutdanning. Vi kommer også til å legge fram en melding for Stortinget til våren, kalt utsynsmeldingen, der vi kommer til å ta opp disse spørsmålene, i stort.

Representanten Sanner spør om hva som er den store forskjellen på 2022 og 2023, eller kanskje mer presist 2021 og 2022. Forskjellen er at vi nå står i en situasjon der arbeidsmarkedet er svært stramt. En av de store utfordringene i Norge nå, er at det nettopp er et stramt arbeidsmarked. Det er med på å drive inflasjon og prisstigning oppover. Det tar isolert sett behovet for tiltaksplasser gjennom Nav-systemet selvsagt noe ned. Jeg er enig med representanten Sanner – i hvert fall hvis det er dit han vil – i at det alene ikke er nok å ha et arbeidsmarked som etterspør kompetanse og arbeidskraft i bred forstand. Vi trenger et bredt spekter av tiltak, gjennom universiteter, gjennom fagskoler, gjennom videregående opplæring, for kontinuerlig å sørge for at vi har nok kompetanse, og at kompetansen er der den trengs.

Jan Tore Sanner (H) [10:05:34]: Stortinget har vedtatt en kompetansereform – en kompetansereform som skal forsterkes i årene som kommer – så det er ikke nødvendig å vedta enda en ny, men det regjeringen har startet med, er å kutte i disse programmene. Regjeringen har kuttet i bransjeprogrammet, i tiltaksplasser og i modulstrukturert utdanning.

Det er nettopp når man har et stramt arbeidsmarked, at det er så viktig å koble de arbeidsledige med de ledige jobbene, og da trenger man kompetansepåfyll. Vi er også i en situasjon hvor arbeidslivet opplever store endringer, og hvor det er behov nettopp for programmer som kan bidra til ny kompetanse, slik at folk står tryggere i jobbene.

Jeg må nesten spørre en gang til: Hva er bakgrunnen for at regjeringen konkret og målrettet velger å kutte i de programmene som skal bidra til mer kompetanse til dem som står i jobb?

Statsråd Ola Borten Moe [10:06:39]: Jeg vil ta avstand fra påstanden om at vi kutter i kompetanseprogram eller utdanningsformål. Det gjør vi ikke. Tvert imot legger vi opp til, hvis man tar universitets- og høyskolesektoren, en realvekst i budsjettene på 0,6 pst. neste år. Det muliggjør flere studieplasser.

Hvis man ser på Høyres alternative opplegg, er det et kutt på i størrelsesordenen 0,5 pst., rett og slett fordi man legger inn målrettede kutt gjennom det Høyre kaller ABE-reformen, men som er osthøvelkutt i hele offentlig sektor. Det er ikke denne regjeringens tilnærming. Vi ønsker fortsatt brede satsinger på kompetansebygging, utdanning og etter- og videreutdanning i hele landet, og vi kommer selvsagt til å videreføre det i budsjettene som kommer.

La meg avslutningsvis si at selvsagt er det beste utgangspunktet for å få flere i arbeid et arbeidsmarked som etterspør mennesker. Der er vi heldigvis nå, og det er litt merkelig hvis det er sånn at Høyres tilnærming til dette nå plutselig skulle være at det kun er statlige program som er det eneste saliggjørende for å få folk i jobb.

Presidenten [10:07:43]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Jan Tore Sanner.

Jan Tore Sanner (H) [10:07:44]: Det er faktisk en av statens kjerneoppgaver å sørge for kompetanse, bidra til at vi har muligheter for ungdom, og at de som står i jobb, har mulighet til å bygge sin kompetanse gjennom arbeidslivet. Særlig innenfor etter- og videreutdanning for voksne handler det egentlig om et spleiselag mellom arbeidstakere og arbeidsgivere, hvor det offentlige må bidra, og bransjeprogrammene har regjeringen kuttet.

Bransjeprogrammene ble evaluert av Fafo. Jeg mener det er viktig med en kunnskapsbasert tilnærming, og Fafo konkluderte med at bransjeprogrammene ser ut til å ha møtt behovene i bransjene. Det har både bidratt til at de som er i jobb, kan styrke sin kompetanse, og også bidratt positivt til arbeidsmarkedet generelt. Så hva er grunnen til at man konkret har valgt å kutte i bransjeprogrammene, som arbeidstakerorganisasjonene også står bak?

Statsråd Ola Borten Moe [10:08:47]: Vi har ikke kuttet i bransjeprogrammene. Bransjeprogrammene lever i beste velgående, vi har sågar lansert nye bransjeprogram i det året som har gått, men de er videreført i et noe mindre omfang enn det den forrige regjeringen la opp til.

Vi kutter heller ikke i universitets- og høyskolesektoren. Vi legger på fagskoleplasser. Etter forliket med SV nå øker vi studiestøtten. Høyre gjør ingen av de tingene. Allikevel blir vi nå møtt med at vi ikke satser på kompetansebygging i bred forstand i det norske samfunnet. Det synes jeg med respekt å melde er merkelig.

Når det gjelder behovet for etter- og videreutdanning, tror jeg et bredt flertall i Stortinget anerkjenner det og vet hvor viktig det er at vi over tid legger til rette for at alle sammen kan drive med akkurat det. Ett av tiltakene vi har gjort, er å utsette den egenbetalingsforskriften som Høyre la på plass, og som ville ha kommet til å gjøre det systemet langt mer rigid enn det det er behov for, nettopp for å få på plass det spleiselaget mellom alle gode krefter i det norske samfunnet.

Presidenten [10:09:50]: Jan Tore Sanner – til oppfølgingsspørsmål.

Jan Tore Sanner (H) [10:09:51]: Nå er statsråden upresis, for å si det forsiktig. For det første er egenbetalingsforskriften viktig nettopp for å legge bedre til rette for at voksne kan få økt sin kompetanse, og Høyre pluser på 500 ekstra IKT-studieplasser i sitt alternative budsjett.

Jeg har inntrykk av at noe av problemet her rett og slett er at regjeringen har et veldig dårlig samarbeidsforhold til partene i arbeidslivet. Lederen i YS uttalte:

«Norge er i omstilling, og norske arbeidsplasser er i endring. For å sikre en bærekraftig omstilling av arbeidslivet må trepartssamarbeidet fungere. Det gjør det ikke per i dag (...).»

Er litt av utfordringen at Ola Borten Moe ikke er tett nok på partene i arbeidslivet når man skal videreutvikle en videreutdanningsreform for fremtiden?

Statsråd Ola Borten Moe [10:10:46]: Jeg er 100 pst. enig i at hvis vi skal komme videre med dette på godt vis, er vi helt avhengige av å ha tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Det har både jeg og mitt departement lagt opp til. Vi har hatt møter med partene i arbeidslivet og kommer til å ha nye møter i nær framtid for å ta dette viktige arbeidet videre. Vi er imidlertid nødt til å se det i sammenheng med hva vi gjør i utdanningssystemet for øvrig. Det handler om finansieringsystem, det handler om tilgang på studieplasser, det handler om å bygge videre opp kapasiteten innenfor fagskolene, det handler om hvordan vi syr sammen

støtteordningene i Lånekassen, kanskje økt likviditetsstøtte til studenter som er noe eldre, og som har helt andre behov enn dem som er tidlig i livet, og det handler om sammen med partene i arbeidslivet å finne fram til gode ordninger som gjør at vi greier å klargjøre behovet og tilby ut fra etterspørsel over tid. Det er et arbeid som er høyt prioritert av meg.

Presidenten [10:11:47]: Grunde Almeland – til oppfølgingsspørsmål.

Grunde Almeland (V) [10:11:59]: Som vi hører, har regjeringen gjort betydelige kutt i sentrale deler av et kompetanseprogrammet. Et annet eksempel, i tillegg til det som er blitt nevnt så langt, er 50-millionerskuttet i Kompetansepluss, som vil gjøre at mange færre voksne som trenger det, får opplæring på arbeidsplassen i helt grunnleggende ferdigheter. Det er skuffende å konstatere at også SV velsigner disse kuttene når de nå har gått inn i en avtale med regjeringen. Samarbeidspartiene glemmer at nøkkelen til å lykkes med å få en varig tilknytning til arbeidslivet, er å kunne mestre grunnleggende ferdigheter som f.eks. norsk. Dette er ofte personer som ikke har tilgang til UH-sektoren ellers, som statsråden her skryter av å ha gitt penger til. Statsrådets departement har selv fått mange rapporter som viser at norskkunnskaper er utrolig viktig og den største barrieren for å integreres i norsk arbeidsliv.

Hvorfor mener statsråden at det er riktig å strupe sånt som dette programmet, i en tid der så mange trenger det for å kunne komme inn i arbeidslivet og lykkes i arbeidslivet?

Statsråd Ola Borten Moe [10:13:07]: Jeg mener at vi må holde tunga rett i munnen. I de tidene vi står i nå – der det som står på menyen, er inflasjon, renteøkning og ikke lenger muligheten til å bruke veldig mye mer oljepenger, som Høyre gjorde gjennom åtte år – må man selvsagt prioritere hardere. Jeg mener veldig sterkt at det er de brede ordningene og den brede kapasitetsbyggingen i universitets- og høyskolesektoren og fagkolene våre som kommer til å være det viktigste svaret. Der konstaterer jeg at det er regjeringen sammen med SV som prioriterer sektoren høyt, mens alle andre partier i sentrum–høyre kutter ganske greit i budsjettene til våre universiteter og høyskoler og det som handler om høyere utdanning generelt sett.

Det er også et mye strammere arbeidsmarked, og det er både en utfordring og en stor mulighet. Jeg tror vi som samfunn har en unik mulighet nå til å få folk inn i arbeid, folk som kanskje ellers ikke ville ha vært der. Det er de rene markedsmekanismene som kommer til å være viktigst. Så skal vi ha program i tillegg, men det er ikke de smale programmene som er hovedsvaret.

Presidenten [10:14:13]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Det er grunn til å tro at det er den samme statsråden som får spørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:14:23]: Det har presidenten helt rett i. Mitt spørsmål er også til statsråd Borten Moe.

Siden Russlands invasjon av Ukraina har det i offentligheten vært fokusert mye på utenlandsk etterretningsaktivitet i Norge. Mandag 24. oktober ble en utenlandsk forsker pågrepet på vei til jobb ved Norges arktiske universitet i Tromsø, mistenkt for å jobbe for russiske myndigheter og drive ulovlig etterretning.

Problemstillingen om utenlandsk etterretning er imidlertid ikke ny. Både PST og E-tjenesten har over flere år advart mot høy etterretningstrussel mot Norge, og PST har skrevet følgende i sine trusselvurderinger når det gjelder forsknings- og utdanningsområdet:

«(...) å tilby forskere med spisskompetanse lukrative økonomiske avtaler, er også virkemidler PST vet blir benyttet. Slike incentiver kan legge til rette for at sensitiv informasjon, kunnskap og teknologi tilfaller den utenlandske aktøren.»

Fremskrittspartiet har over lengre tid vært svært kritisk til at regjering og myndigheter aktivt har jobbet for at forskningsmiljøene skal øke samarbeidet med land og miljøer Norge definerer som en stor sikkerhetsrisiko. Jeg vil bl.a. vise til Panoramastrategien, der det uttrykte målet er å øke Norges utdannelse- og forskningssamarbeid med bl.a. Kina og Russland – to av landene som etterretnings- og sikkerhetstjenestene definerer som noen av de største truslene mot Norge.

Til tross for at PSTs trusselvurdering for 2022 spesielt nevner både Russland, Kina, Iran og Pakistan, har Norge fortsatt samarbeid blant disse landene. Når det gjelder Russland, hadde Norge et forskningssamarbeid helt fram til regjeringen suspenderte all dialog med russiske myndigheter fram til mars 2022.

Jeg vil derfor spørre statsråden om han vil følge opp det som bl.a. Fremskrittspartiet har tatt til orde for tidligere, og nå ta initiativ til å stoppe eller i hvert fall begrense forskningssamarbeidet med land vi ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med.

Statsråd Ola Borten Moe [10:16:14]: Takk til representanten for at han tar opp nok et viktig og svært relevant spørsmål. La meg bare begynne med å si at forskning, forskningssamarbeid og egentlig utdanningssamarbeid i en internasjonal kontekst ikke bare kan følge de landene vi har et sikkerhetspolitisk samarbeid med. Det er nødt til å være en videre himmel over det enn som så. Det blir for lett å si at vi ikke skal forholde oss til Kina, at vi ikke skal forholde oss til India, og

egentlig at det er store deler av verden vi ikke skal forholde oss til – hvis jeg følger representanten riktig – og låse oss inn i OECD, Europa og Nord-Amerika.

Vi skal selvsagt være på vakt og være oppmerksomme. Jeg opplever at min sektor fokuserer sterkt på hvordan man skal ivareta sikkerhet, hva gjelder både tilgang til sensitiv informasjon og selvsagt hvordan man klarer å holde på eventuell teknologi eller andre ting som kan komme til å skade oss som nasjon eller vår del av verden hvis de havner på feil hender.

Når det gjelder Panoramastrategien, er det ikke denne regjeringens strategi. Det er en strategi vi inntil videre har videreført fra forrige regjering. Den kommer vi til å gå gjennom med tanke på å se hvordan vi i en ny sikkerhetspolitisk situasjon, egentlig et nytt verdensbilde, skal forholde oss til verden rundt oss.

Utgangspunktet er at vi er nødt til å være så forsiktige som vi må, og så må vi være så åpne vi kan, og det vil egentlig si så åpne som mulig. Jeg vil avslutningsvis si at spesielt i en verden som nå blir mer polarisert, er det viktig å klare å opprettholde de kontaktpunktene som er mulige – ikke minst gjennom forskning og utdanning – men det må gjøres innenfor rammer og en bevissthet som er bra.

Himanshu Gulati (FrP) [10:18:18]: I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 7 for 2020–2021 i fjor, En verden av muligheter, fremmet Fremskrittspartiet forslag i denne salen om å få på plass formaliserte møtepunkter mellom PST og norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner. Forslaget ble nedstemt og fikk kun Fremskrittspartiets stemmer – også dagens regjeringspartier var imot forslaget. Jeg ønsker derfor å spørre statsråden om han mener at slike formaliserte møtepunkter mellom aktører i høyere utdanning og PST kan være hensiktsmessig – gitt den store trusselen vi ser mot universitets- og forskningssektoren – eller om han mener at dette ikke trengs.

Statsråd Ola Borten Moe [10:18:55]: Jeg kan fortelle representanten at et slikt møte ble gjennomført for to uker siden, i regi av Kunnskapsdepartementet, der vi hadde både PST, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og representanter fra alle universiteter og høyskoler til stede. Man gikk der gjennom både trusselvurderinger og de aktuelle situasjonene vi har sett i Tromsø og i og for seg også i Trondheim. Jeg opplevde det som et uhyre nyttig møte for både sektoren, sannsynligvis også for de relevante sikkerhetsmyndighetene og ikke minst for departementet. Vi kommer til å legge opp til å videreføre det, rett og slett fordi det er en god måte å håndtere ting på.

Presidenten [10:19:36]: Det åpnes for oppfølgings spørsmål – først Himanshu Gulati.

Himanshu Gulati (FrP) [10:19:37]: Saken fra Tromsø, som har fått mye oppmerksomhet, er dessverre ikke enestående i Norge. I høst måtte også en iransk-tysk tidligere professor ved NTNU møte i retten tiltalt for brudd på eksportkontrollloven. Den 26. oktober i år var hovedsaken i Dagsrevyen at statsminister Støre ønsket strengere gransking av gjesteforskere som kommer til Norge. Bakteppet var riktignok Tromsø-saken og det sterke fokuset som har vært.

Mitt spørsmål er derfor om statsråden har satt i gang noen andre initiativer etter statsministerens uttalelser, bortsett fra det møtet han viste til.

Statsråd Ola Borten Moe [10:20:11]: Jeg tror det er viktig å være klar over at sakene i Tromsø og Trondheim er veldig forskjellige. Jeg vil hevde at det vi så i Tromsø, med en antatt illegalist, tilhører unntakene. Det er veldig sjelden at vi opplever slikt, og sannsynligvis var det et svært godt arbeid fra sikkerhetsmyndighetene våre som gjorde at man klarte å avdekke det. Det er isolert sett selvsagt veldig bra.

Jeg tror også det er viktig å holde tunga rett i munnen når det gjelder hvem som skal gjøre hva. Det å følge opp hvem som kommer inn i Norge, om det skulle være illegalister eller mennesker med andre intensjoner enn å bedrive forskningssamarbeid eller undervisningssamarbeid, er sikkerhetsmyndighetenes ansvarsområde. Jeg ønsker ikke at våre universiteter og høyskoler skal bli et slags etterforskningsorgan eller politiorgan. De skal drive med det de er dyktige til, og så må vi lene oss på sikkerhetsmyndighetene når det gjelder klarering og innhenting av bakgrunnsinformasjon. De har selvsagt også et helt annet tilfang av det enn et universitet har.

Presidenten [10:21:14]: Himanshu Gulati – til oppfølgings spørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:21:16]: Aftenposten skrev i slutten av oktober om at Utenriksdepartementet i vår foreslo en endring i eksportkontrollforskriften, som regulerer hva slags varer og teknologi som kan sendes ut av landet. UD ønsket å gjøre det tydelig at også forskning som kan styrke et annet lands militære evne, ikke skal kunne utnyttes i slike sammenhenger. De ønsket en mer målrettet kontroll av kunnskap med militære anvendelser som overføres til utenlandske borgere og virksomheter. Et samlet Kunnskaps-Norge strittet imot forslaget. Jeg lurer derfor på om statsråden har tatt initiativ til prosesser eller dialog med de høyere utdanningsinstitusjonene om dette tiltaket, eller om han har tatt initiativ til å jobbe fram andre tiltak for å gjøre noe med dette, som også UD er bekymret for.

Statsråd Ola Borten Moe [10:22:03]: Arbeidet med eksportkontroll og ny forskrift går sin gang. Det er ikke slik at sektoren har strittet imot, men det er – her som alle andre steder – nødt til å være et regelverk som 1) er forståelig og 2) er håndterbart. Det betyr at min sektor har sendt inn mange høringsuttalelser til det arbeidet som nå pågår i regi av Utenriksdepartementet, og det må håndteres på ordinært vis. Det er imidlertid viktig å si at jeg tror at målsettingen deles av regjeringen, sektoren selv og store deler av denne salen, og den er at vi får på plass et regelverk som er godt nok, samtidig som vi legger til rette for en så åpen og tilgjengelig sektor som mulig i global sammenheng.

Presidenten [10:22:49]: Ine Eriksen Søreide – til oppfølgingsspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:23:02]: Jeg vil gjerne fortsette der representanten Gulati slapp. Det har jo vært en veldig tydelig utvikling de siste åra i retning av at personer fra land som ikke får importere våpen og teknologi fra Norge, heller søker seg til universiteter og forskningsmiljøer for å forsøke å få den kunnskapen de trenger for å kunne lage disse systemene og våpnene selv. Den forrige regjeringa satte i verk et arbeid med å innskjerpe eksportkontrollen på disse områdene som gjelder kunnskapsoverføring. Den regjeringa Borten Moe sitter i, sendte ut et høringsforslag til en ny forskrift, og høringsfristen var altså 28. juni. Tida går, og det er fortsatt ikke noe signal om at denne forskriften skal tre i kraft. Det er en viktig forskrift fordi sikkerhetsmyndighetene nettopp peker på dette som en betydelig utfordring man er nødt til å ta tak i. Det var også bakgrunnen for at vi gjorde det. Når kan vi forvente at forskriften trer i kraft?

Statsråd Ola Borten Moe [10:24:06]: Jeg er helt sikker på at representanten vet at den forskriften tilligger Utenriksdepartementet. Den skal forvaltes av Utenriksdepartementet og er følgelig ikke mitt konstitusjonelle ansvar. Når det er sagt, er jeg innstilt på – og har sagt – at dette er noe vi bør prøve å få forgang i. Så tror jeg at man ikke skal underdrive kompleksiteten i det man faktisk prøver å oppnå, rett og slett fordi dette er uhyre vanskelige problemstillinger: Hvordan skal man på enkelt vis klare å kartlegge hvilken teknologi eller kunnskap – eller mennesker, for den saks skyld – som potensielt kan være et problem knyttet til enten våpen, våpeneksport eller andre spørsmål som har med sikkerhet å gjøre? Det er mye lettere sagt enn gjort, og jeg tror at både den høringsprosessen og den prosessen som nå skjer opp mot Utenriksdepartementet, understreker det.

Så vil jeg si at det sannsynligvis handler om mer enn det. Det handler også om hvor mange av våre doktor-

gradsstudenter kommer fra, og hvilken kunnskap de tar med seg i de posisjonene de har.

Presidenten [10:25:15]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:25:28]: I går skjedde det to ting her i Noreg som kan påverka kvarandre og gjera ein stor forskjell for verdas fattige. For det fyrste la SV og regjeringspartia fram eit budsjettforlik for 2023 med sterk vekt på internasjonal solidaritet, med eit rammeverk og eit program for gjenoppbygging og støtte til Ukraina, saman med auka bistand og humanitær hjelp til område som er ramma av konsekvensane av krigen, særleg innanfor mat og energiområdet.

For det andre la regjeringa fram ein strategi for matsikkerheit i utviklingspolitikken. Det er på høg tid. Fram til no har svolt og underernæring i verda handla om skeiv fordeling – at maten som blir produsert, ikkje når fram til alle, at importmat fortrenger lokalprodusert mat, og at det blir kasta altfor mykje mat. Det handlar framleis om skeiv fordeling av mat og makt, men me er på veg inn i ei tid der det òg handlar om totalt sett for lite mat. Klimaendringar og naturøydelegging gjer at matproduksjonen går ned. Allereie neste år kan det bli produsert for lite mat, og krigen i Ukraina har ført til ein sterk auke i matvareprisar, mindre tilgang på gjødsel og såkorn og høgare prisar på alle innsatsfaktorar.

At regjeringa no har ein strategi for matsikkerheit i utviklingspolitikken, er derfor gledeleg. Det kan bli eit viktig bidrag til den internasjonale politikken, som må endrast kraftig for å nå målet om mindre svolt og meir berekraftig matproduksjon. Samtidig trengst det pengar for å setja i verk gode ord i ein strategi, og her kjem det nye programmet frå gårsdagens budsjettforlik inn.

Er statsråden einig i at dette rammeverket er ei eineståande moglegheit til kraftig å auka både den kortsiktige og den langsiktige innsatsen for auka matsikkerheit i verda, sånn SV og regjeringspartia blei einige om i går?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [10:27:34]: Jeg vil berømme representanten for å fokusere på en av våre aller største utfordringer globalt, potensialet for en dramatisk matkrise. FN har varslet at vi i tiden framover risikerer at det ikke produseres nok mat til å fø verdens befolkning. Denne krisen kan lett komme i skyggen av andre pågående kriser. Derfor er det viktig at regjeringen og SV fikk på plass et kompromiss som også innebærer en satsing på en ekstraordinær pakke for å bøte på de dramatiske konsekvensene mange utviklingsland opplever i kjølvannet av krigen i Ukraina. Det er også viktig fordi vi opplever at den globale tilliten i verden er under press, og vi er avhengig av

å sikre at det ikke blir Vesten mot resten på de multilaterale arenaene.

Kompromisset og denne pakken, som skal forhandles videre fram i månedene som kommer, gir betydelige muligheter – for det første for å bekjempe de umiddelbare humanitære konsekvensene vi ser som en følge av krigen, men også for å legge til rette for de langsiktige omstillingene utviklingslandene må gjennom når det gjelder både fornybar energi og ikke minst å sikre at det afrikanske kontinentet settes i stand til å fø egen befolkning på egne ressurser og på bærekraftig vis. Dette er investeringer som imøteses fra alle afrikanske kollegaer jeg møter på mine reiser. De ber om én ting: økt matsuverenitet og å settes i stand til å produsere mer mat på egne ressurser.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:29:40]: Eg takkar for svaret. Eg oppfattar statsråden dit hen at det rammeverket som kom på plass i budsjettforliket i går, er nettopp ei slik moglegheit som eg skisserer, for at Noreg kan kraftig auka sin innsats internasjonalt for ikkje berre på kort sikt å få avhjelpen den matusikkerheita som mange no møter i verda, men òg på lang sikt å auka matproduksjonen på ein berekraftig måte. Eg ser moglegheiter i den strategien som statsråden i går la fram, og spørsmålet er: Vil statsråden bruka moglegheitene? Vil regjeringa bruka moglegheita frå dette rammeverket frå budsjettforliket i går til å setja i verk sin eigen strategi?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:30:35]: Strategien om matsikkerhet i utviklingspolitikken som ble lagt fram i går, er et meget godt rammeverk for å imøtekomme de behovene som særlig afrikanske land gir uttrykk for. Dette gjør det mulig, med forhåpentligvis finansiering innenfor de rammene som kompromiss innebærer, å levere på nettopp det afrikanske land ønsker seg, nemlig å bygge motstandsdyktighet og matsikkerhet på egne ressurser. Vi vet at det afrikanske kontinent i dag importerer mat for 60 mrd. amerikanske dollar årlig. Det er også en tapt mulighet for den langsiktige utviklingen, nemlig ikke bare å skape matsikkerhet for de mest marginaliserte, men også å skape arbeidsplasser og industri basert på de lange verdikjedene for å skape langsiktig utvikling på det afrikanske kontinentet.

Presidenten [10:31:34]: Det åpnes for oppfølgings spørsmål – først Ingrid Fiskaa.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:31:36]: Eg oppfattar statsrådens svar dit hen at her er det store moglegheiter, og ser fram til eit vidare samarbeid med regjeringa om dette. Eg har òg fått sjansen til å skumma gjennom strategien for matsikkerheit i utviklingspolitikken som blei lagt

fram i går, og meiner det står mykje bra der, bl.a. at ein vil oppretta eit «landbruk for utvikling»-program under Kunnskapsbanken. Her har Noreg verdifulle erfaringar som eg trur at småbønder i utviklingsland misunner oss.

Vil ministeren sørgja for at ein i dette programmet vil vektleggja viktige strukturelle grep, som f.eks. lovverk som gjer det umogleg for private selskap å eiga jord og avgrensa kor mykje kvar enkelt bonde kan produsera, og retten til å levera mat uavhengig av kor ein bur i landet, til same pris som me har gjort i Noreg?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:32:39]: Representanten har helt rett i at Norge har mye å bidra med på kapasitetsbygging i landbrukssektoren i utviklingsland, og det er nettopp det strategien legger opp til. I «landbruk for utvikling» kommer vi bl.a. til å fokusere på å legge til rette for økt organisering, ikke minst gjennom samvirker, for å sikre at de fattigste bøndene og de små produsentene får styrket sin stilling i verdikjedene, sånn at mer av overskuddet faller tilbake til bonden. Det er ingen selvfølge. Det er noe Norge har lært gjennom vår modell for landbrukspolitikk, som er svært etterspurt av mange utviklingsland. Vi kommer også til å ha en tett dialog med myndighetene i de utvalgte samarbeidslandene for å styrke myndighetenes kapasitet, bl.a. i møte med sterke kommersielle aktører.

Presidenten [10:33:41]: Det blir oppfølgings spørsmål – først Ingrid Fiskaa.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:33:43]: Det er positivt at regjeringa legg vekt på bl.a. samvirkemodellen og skriv i strategien at det hovudsakleg er småbønder som må satsast på for å få til ein meir berekraftig matproduksjon i verda. Det er trass alt dei som produserer meste parten av maten i verda i dag, men det er då paradoksalt at det òg er småbønder, som er dei fattigaste, som oftast blir ramma av svolt. Så å støtta småbønder er, sånn eg ser det, eit utviklingspolitisk kinderegge. Me får redusert fattigdomen, me får produsert meir mat, og me får produsert meir mat på ein berekraftig måte. Det må i så fall følgjast opp og sikrast gjennom òg å bruka pengar på dette. Vil statsråden sørgja for at det blir ei storsatsing på småbøndene i dei faktiske budsjetta framover?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:34:41]: Jeg er glad for at representanten ikke bare har lest strategien som ble lagt fram så sent som i går, men også forstått den. Det er helt riktig at vi ser småbøndene som motoren i utviklingen av det afrikanske kontinentet, og det er en typisk måte å jobbe med ut-

vikling nedenfra og opp på, basert på landenes egne ressurser.

Regjeringen har allerede lagt til rette for at matsikkerhet og matproduserende sektorer er det området som har vokst relativt mest i budsjettet siden regjeringen overtok, og planen er å oppskalere det ytterligere. Jeg håper og tror at rammeverket som ligger i budsjettkompromisset, gir et godt utgangspunkt for også å levere på strategien, gjennom denne satsingen.

Presidenten [10:35:32]: Grunde Almeland – til oppfølgingsspørsmål.

Grunde Almeland (V) [10:35:45]: Den globale sultkatastrofen er av proporsjoner vi ikke har sett i moderne tid. Ifølge Verdens matvareprogram er det 828 millioner mennesker som går til sengs sultne hver dag, og det er 49 millioner mennesker i 49 land som er på grensen til hungersnød. Krigen i Ukraina er, som foregående taler også påpekte, en av årsakene til at situasjonen er så akutt som den er nå.

For staten Norge er situasjonen motsatt, på mange måter. Vi har endt med å tjene enorme summer som en direkte følge av krigen i Ukraina. Venstre er positive til gårsdagens forslag i forhandlet statsbudsjett om å inngå forlik om en støttepakke til Ukraina, og økt bistand til land som rammes av konsekvensen av krigen, men den ekstraordinære støtten for å unngå hungersnød haster. Pengene må komme fram raskt. Er statsråden enig i at krisen er akutt, og burde man i så fall finne en ordning der støtten kommer raskere fram til dem som risikerer hungersnød, f.eks. å benytte nysalderingen, slik Venstre ønsker?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [10:36:49]: Jeg er glad for at representanten fokuserer på dette. 828 millioner mennesker sulter i verden i dag. Det er en varslet katastrofe. Derfor er bevilgningene gjennom neste års bistandsbudsjett rekordhøye, og vi har også økt bevilgningen til bl.a. Verdens matvareprogram. Nå må det også sies at Verdens matvareprogram slett ikke er den eneste kanalen hvor Norge leverer livreddende humanitær innsats. Det er en rekke andre, både frivillige og FN-baserte organisasjoner, som bidrar med å avhjelpe sult. I tillegg tar vi nå et krafttak for å innrette humanitær bistand på den måten at man samtidig klarer å planlegge for den langsiktige overgangen. En utfordring i dagens humanitære system har vært at man ikke klarer å planlegge for langsiktig bistand samtidig som man lindrer sult.

Presidenten [10:37:55]: Kristoffer Robin Haug – til oppfølgingsspørsmål.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [10:38:03]: Først vil jeg berømme statsråden for å gjøre et godt arbeid på dette feltet, selv i en krevende budsjettssituasjon.

Her er det også noe vi kan bidra med fra De Grønne. Norge har jo nå, på grunn av krigen i Europa, fått helt ekstraordinære inntekter på grunn av høye energipriser. Dette er penger vi tjener på at det er ufred og usikkerhet i verden, men det er også penger vi kan bruke på å hindre ufred og usikkerhet i verden. Vi har tatt til orde for et solidaritetsfond som disse pengene kan gå til, og mitt spørsmål er: Hadde statsråden hatt god bruk for et slikt solidaritetsfond i dette viktige arbeidet som vi har diskutert i dag, framover?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [10:38:45]: Jeg blir glad for alle forslag og innovative løsninger til hvordan vi kan avhjelpe nød og ikke minst bidra til å nå bærekraftsmålene over hele verden på sikt. Ulike modeller kan selvfølgelig diskuteres. En fondsmekanisme er én mulighet. Vi har for så vidt det allerede i dag, og vi har Norfund som bidrar på sin måte.

Jeg anser at det viktige er å få penger i arbeid raskt. Derfor mener jeg at det kompromisset som ble inngått i går mellom regjeringspartiene og SV, er et veldig godt utgangspunkt for nettopp å implementere handling umiddelbart, og dette er penger som kommer i de ordinære budsjettprosessene.

Presidenten [10:39:38]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Hege Bae Nyholt (R) [10:39:57]: Vi står overfor en kompetansekrise i det norske samfunnet. Kanskje er vi der allerede. Vi mangler folk i en rekke nøkkelfunksjoner innenfor bl.a. industri, IKT og helse. Om ikke mange år mangler vi kanskje så mye som 100 000. Det gjelder særlig folk med fagbrev eller utdanning fra fagskole.

Et samlet næringsliv, fagbevegelsen og fagskolesektoren selv er tydelige på at det trengs en kraftig satsing på fagskole. I Hurdalsplattformen kan det se ut som om regjeringen deler den analysen, for der loves det nettopp at det skal gjennomføres en kraftig satsing og en opptrappingsplan med 1 000 nye fagskoleplasser i året. Denne lovnaden skapte håp, både på verftet til Aker Solutions i Verdal, i industrien i Odda og ikke minst blant tusenvis av fagarbeidere som har ønske om og behov for etterutdanning og endring i arbeidssituasjonen sin. Men i revidert nasjonalbudsjett kom det ingen nye fagskoleplasser, og i årets budsjett kom slett ikke den kraftfulle satsingen som vi leser om i Hurdalsplattformen.

Derfor er mitt spørsmål til statsråd Borten Moe: Hva er årsaken til at regjeringen kun fant midler til 500 nye

fagskoleplasser, til tross for at alle relevante aktører peker på at behovet er minst det dobbelte?

Statsråd Ola Borten Moe [10:41:25]: Hvis man ser på de offentlige fagskoleplassene og det som var søknadsmengden i Samordna opptak i høst, er forholdet ca. én til én. Så er det ikke sånn at man treffer 100 pst. innenfor de ulike fagtilbudene. Hvis man ser på makrotall, altså antall plasser som tilbys, og antall plasser som omsøkes, er det en veldig sterk korrelasjon. Vi følger selvsagt kapasitetsbehovene – definert som hvor mange som søker – veldig nøye. I budsjettet nå økte vi antall plasser med 500. Det er en betydelig satsing. Det vi er helt enige om, er at fagskolene kommer til å være viktige, sammen med det systemet som vi har innenfor høyere utdanning for øvrig.

La meg avslutte med å si at den kompetansekrisen som Norge står overfor, er ikke minst et resultat av en demografi som er i sterk endring, der vi blir flere eldre, og vi blir færre yngre. Min analyse er at vi kommer til å gå tom for folk i dette landet lenge før vi går tom for penger. Det betyr at vi kommer til å stå overfor en virkelighet der vi nok blir nødt til å prioritere mye hardere for å løse mange sentrale oppgaver, først og fremst innenfor helse og omsorg, utdanning og offentlige tjenestetilbud, men også innenfor en rekke industrier og næringsaktiviteter. Uten at vi har tilgang på en stor nok mengde mennesker, kommer dette til å bli uhyre krevende, og jeg tror det er akkurat den fremtiden det norske samfunnet står overfor.

Hege Bae Nyholt (R) [10:43:12]: Det er vanskelig å søke på plasser som ikke finnes. Ikke å prioritere kompetanse – sånn at folk kan både omstille seg og stå i jobb lenger – er en lite lur strategi, som trolig vil koste oss mer enn det ville kostet å opprette de 1 500 fagskoleplassene som ville tatt igjen det som loves i Hurdalsplattformen. Vi i Rødt mener at det er fullt mulig. Det har også statsråden vært inne på i Dagsnytt 18, at det ikke er en spesielt dyr utdanningsform.

Det å sikre kompetanse gjennom utdanning er strategien som trengs for å møte krisen med manglende kompetanse som vi står i. Alternativet er å satse på innleie, og vi vet at bedrifter i liten grad er villig til å sikre kompetanse ved innleie. Derfor lurer vi på om statsråden deler Rødts syn om at det er nødvendig å sikre nok kompetent arbeidskraft, og at fagskolen er en viktig del av den løsningen.

Statsråd Ola Borten Moe [10:44:09]: Der er svaret selvsagt ja på begge deler. Vi øker, som sagt, kapasiteten i fagskolene med 500 nye plasser i inneværende års budsjett, men det er fullt ut mulig å søke på plasser som ikke eksisterer. Det er stort sett det veldig mange stu-

denter gjør innenfor høyere utdanning, og da er det altså konkurranse om plassene som gjelder.

Så observerer jeg det enkle faktum at når man ser på Samordna opptak og den delen av fagskolesektoren som blir organisert gjennom det, er det en ganske tett sammenheng mellom antall søkere og antall plasser. Dermed er dette også et spørsmål om hvordan man dimensjonerer tilbudet innenfor de ulike segmentene av fagskoleutdanningene, sånn at tilbudet i økende grad stemmer med etterspørselen og treffer etterspørselen. Det er et arbeid vi kommer til å følge opp, i tillegg til at vi åpenbart kommer til å øke strategisk. Med andre ord: Vi kommer til å øke kapasiteten der det er mest behov.

Presidenten [10:45:12]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hege Bae Nyholt.

Hege Bae Nyholt (R) [10:45:13]: Fagskolene er ofte omtalt som næringslivets utdanning og er kjent for å kunne rigge korte og spissede utdanningsløp. Jeg hører at statsråden viser til Samordna opptak, men jeg vil anbefale statsråden også å lytte til næringslivet, for næringslivet er tydelig på at det trengs flere fagskoleplasser. Når også fagbevegelsen støtter det, tenker jeg at da er det all grunn til å spisse ørene.

Det er også sånn at for ganske mange som står i arbeidslivet, kan det være tøft, av ulike grunner, og vi vet at det å falle utenfor arbeidslivet er alvorlig. Det fører ofte til lavere inntekt og utenforskap og andre problemer. Da vil nettopp muligheten til å kunne ta en kort, tilpasset etterutdanning være det som gjør at man kan stå i arbeidslivet. Jeg lurer på om statsråden ser at det ikke å satse på fagskolen har omkostninger for både samfunnet og enkeltpersoner.

Statsråd Ola Borten Moe [10:46:07]: Jeg lurer litt på hvor representanten Bae Nyholt vil, for virkelighetsforståelsen er lik. Det har aldri vært flere fagskoleplasser i Norge enn det kommer til å være neste år. Vi viderefører et svært høyt nivå, og vi øker det ytterligere med 500 plasser på neste års budsjett. Det er selvsagt fordi vi ser behovet. Vi mener at dette er en uhyre viktig brikke i det norske utdanningssystemet, av mange årsaker. Noen av disse var representanten selv inne på. Men å tilby veldig mange flere plasser enn det er søkere til, er selvsagt ufornuftig, på dette området som på alle andre områder.

Jeg tror vi også er nødt til å få med oss et enda sterkere engasjement fra både arbeidsgivere og partene i arbeidslivet, sånn at dette er et tilbud som ikke bare tilbys fra det offentliges side, men som også i større grad blir brukt – og brukt strategisk, gjennom et langt yrkesliv – både for å øke kompetansen og for å sørge for at folk står lenger i jobb.

Presidenten [10:47:08]: Hege Bae Nyholt – til oppfølgingsspørsmål.

Hege Bae Nyholt (R) [10:47:10]: Jeg tror virkelighetsoppfatningen preges av hvem man omgås, og hvem man lytter til, bl.a. kom fagforeningen FLT på sitt årsmøte med en ganske tydelig uttalelse om at regjeringens satsing på fagskolen på ingen måte monner. Jeg har også snakket med utrolig mange innenfor industrien som er tydelige på at de er helt avhengig av flere fagskoleplasser.

Jeg vil allikevel stille et annet spørsmål, som også handler om fagskolen, nemlig om studentenes behov for en nasjonal ombudsfunksjon. Det er også noe som tas opp i Hurdalsplattformen, men som ikke kom med på dette budsjettet. Mitt spørsmål er: Hvordan mener statsråden at rettssikkerheten til fagskolestudentene skal ivaretas dersom man ikke engang kan sikre en tilfredsstillende ombudsordning nasjonalt for fagskolestudentene?

Statsråd Ola Borten Moe [10:48:03]: Den skal selvsagt, fram til vi eventuelt har fått på plass en nasjonal ordning for fagskolestudentene, sikres akkurat sånn som i dag. I den grad vi kommer til å finne rom for det, kommer det til å bli presentert i budsjettet, enten neste år eller året etter.

Presidenten [10:48:22]: Himanshu Gulati – til oppfølgingsspørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:48:31]: I mai 2020, da regjeringen besto av Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti, la den i RNB fram et forslag om 1 000 nye fagskoleplasser, og den daværende opposisjonen i Stortinget, som besto av både Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Arbeiderpartiet, foreslo en dobling av tallet. Vi gikk også sammen om kompetansereformen og vedtok en forpliktende opptrappingsplan på nettopp 1 000 nye studieplasser per år i fem år, som man altså forpliktet regjeringen til. Det flertallet var det Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Arbeiderpartiet som sto for.

Nå som Senterpartiet selv er i regjering, har de gått bort fra den ambisjonen, og det er derfor fristende å spørre hva det er Senterpartiet har skjønt i regjering, som de ikke forsto da vi gikk sammen om dette vedtaket i Stortinget for to år siden. Mener statsråden at behovet for fagskoleplasser er mindre enn de 1 000 per år som vi gikk sammen om?

Statsråd Ola Borten Moe [10:49:28]: Vi kommer som kjent med forslag om 500 fagskoleplasser i innværende års budsjett. Det er det stort behov for. De kommer til å bli plassert der behovene er størst, og så trenger vi i tillegg å se på hvordan vi utnytter de plassene

som allerede er til stede. Jeg vil bare referere til det tidligere svaret mitt.

Det er veldig mye som har endret seg i Norge og i verden det siste halvannet året. Det er jeg helt sikker på at representanten er godt kjent med. En av de store endringene som angår denne salen, er at man er nødt til å prioritere på helt annet vis enn før. Den forrige regjeringen, der Fremskrittspartiet inngikk, kunne altså øke oljepengebruken med 280 mrd. kr på åtte år. Vi har måttet kutte vår oljepengebruk med knapt 17 mrd. kr det første året. Det gjør selvsagt at vi er nødt til å se på offentlig pengebruk og hvor vi bruker pengene, på en helt annen måte enn det som var norsk virkelighet for ett og et halvt år siden. Resultatet er 500 ekstra fagskoleplasser. Det er en betydelig satsing.

Presidenten [10:50:31]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Ingjerd Schou (H) [10:50:49]: Det er hyggelig å se statsråd Tvinnereim i spontanspørretimen, for spørsmålet er til henne. I budsjettenigheten med Sosialistisk Venstreparti sies det at regjeringen våren 2023 skal fremme forslag om økt flerårig bidrag i bistand til Ukraina og gjenoppbygging av landet, og Høyre støtter en betydelig norsk innsats til Ukrainas gjenoppbygging. Det er bra at det også i avtaleteksten understrekes at det skal søkes bred enighet på Stortinget og et så stort flertall som mulig for disse forslagene. Vi har klare forventninger til at dette følges opp av regjeringen. Det står derimot lite om hvor stor støtten vil være. Hva er størrelsen på den støtten regjeringen planlegger for?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim [10:51:53]: Det vil utvilsomt være enorme behov i Ukraina – ikke bare umiddelbart, men i mange, mange år framover. Foreløpig vet vi at de umiddelbare behovene selvfølgelig handler om militær støtte, men det handler også om humanitær innsats og bistand til flyktninger, også her i landet, og om budsjettstøtte og akutt gjenoppbygging, altså rekonstruksjon av kritisk infrastruktur som må gjenopprettes på kort sikt. Det er også budskapet vi får fra Verdensbanken når vi snakker om rekkefølgen som bistanden må komme i.

Vi er i tett dialog med andre relevante aktører som bistår Ukraina med å lage en plattform kalt URP – rett og slett en måte å samkjøre internasjonal innsats for umiddelbar hjelp på, men også den langsiktige gjenoppbyggingen av Ukraina. Dette er en pågående dialog, og den er viktig fordi det er avgjørende at aktørene nå ikke løper i beina på hverandre, og at dialogen med ukrainske myndigheter er tett og god.

Dette medfører at vi trenger noe mer tid, for det første til å kartlegge behov, størrelsesorden og når disse be-

hovene påløper. Derfor var det ikke naturlig å antyde et beløp i forbindelse med kompromisset som ble inngått i går. Samtidig er det viktig at dette forankres godt i denne sal. Vår innsats overfor Ukraina kommer til å ligge fast i mange år framover. Behovene varer over mange år. Derfor ønsker vi en tett dialog på innretning og volum med denne sal.

Ingjerd Schou (H) [10:53:56]: Jeg skal følge opp noe av det statsråd Tvinneim var innom nå nesten til sist. Det står heller ikke i budsjettavtalen hvordan støtten skal gis, og for Høyre er det viktig at støtten Norge gir, er svært godt koordinert og skjer i samarbeid med EU. Det er også viktig å sikre god oppfølging av midlene, det er viktig å bruke multilaterale kanaler og fond og å samarbeide nært med EU. Da er det nærliggende å spørre både om regjeringen vil legge opp til dette, og om hvordan den vil gjøre det.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:54:35]: Jeg er enig med representanten i at koordinering også med EU er viktig her. De er en sentral aktør og har vært tidlig ute med å ta ansvar, akkurat som Norge. Norge er fortsatt i en særstilling når det gjelder økonomiske bidrag, men vi er i tett dialog med EU. Vi bidrar med materiell støtte og medisinsk bistand, inklusiv pasienttransport, som det har vært mye oppmerksomhet rundt, gjennom nettopp EUs mekanisme for sivil beredskap, den såkalte UCPM. I tillegg bevilget vi 2 mrd. kr til innkjøp av gass, og det skjedde gjennom den europeiske utviklingsbanken, EBRD. Som tidligere nevnt er også Verdensbanken en helt sentral aktør som bistår med betydelig koordinering.

Presidenten [10:55:35]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ine Eriksen Søreide

Ine Eriksen Søreide (H) [10:55:48]: Som representanten Schou sa, er det viktig at det nå settes i gang en langsiktig innsats for Ukraina, for gjenoppbygging og for dekking av de enorme behovene landene har. Jeg synes også det er bra at det sendes tydelige signaler om det i budsjettenigheten, men jeg er litt overrasket over at de er såpass vage som de er. Statsministeren sa jo i går at dette er en stor og viktig sak som de har jobbet mye med, og da kunne man kanskje forventet at det var tydeligere signaler med tanke på både hvor stort beløpet og omfanget regjeringa ser for seg, er. Dette skal jo få direkte virkning på neste års statsbudsjett – og sies også å skulle medføre økt oljepengebruk. Da er det rimelig å tenke at regjeringa må ha diskutert med SV hva omfanget og størrelsen skal være, og også litt om hvordan man ser for seg at den norske støtten skal innrettes for å bistå best mulig.

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:56:47]: Som nevnt tidligere er Norge i en særstilling når det gjelder størrelsen på våre økonomiske bidrag, gjennom først 2 milliarder norske kroner til humanitær innsats og deretter vedtaket om 10 mrd. kr som skal fordeles på 2022 og 2023.

I budsjettenigheten, som representanten refererer til, henvises det også til at volumet på denne støtten skal sluses gjennom ordinære budsjettprosesser. Følgelig må dette ses nøye på, ikke minst fordi porsjoneringen over tid og kanalene som brukes, også er relevante med tanke på de mer finanspolitiske sidene, som også må vurderes. Det som er klinkende klart, er at Norge kommer til å bidra med et betydelig bidrag til Ukraina, som skal ses i tett sammenheng med innmeldte behov.

Presidenten [10:57:56]: Ine Eriksen Søreide – til oppfølgingsspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:57:57]: Det er bra at bidragene blir betydelige, og jeg tror ikke det vil være stor motstand i Stortinget mot det, men både i budsjettenigheten og i det som ble sagt i går, var finansminister Vedum inne på at dette skulle være brede løsninger på tvers av de tre partiene som styrer nå, og at det er bredt forankret i Stortinget. Høyres veldig klare forventning til et sånt utsagn er at Stortinget involveres før regjeringa har tatt sine beslutninger, slik at man fra Stortingets side kan være med på å utforme det som blir en både betydelig og stor – vil jeg anta og håpe – og ikke minst flerårig og langvarig støttepakke, som vil leve også på tvers av skiftende regjeringer.

På hvilken måte – og når – vil Stortinget bli involvert i diskusjonen rundt denne pakken?

Statsråd Anne Beathe Kristiansen Tvinneim [10:58:50]: Jeg er særs glad for å høre at det er bred oppslutning om at Norge skal være en substansiell bidragsyter til det langsiktige gjenoppbyggingsarbeidet i Ukraina. Det er også viktig fordi Ukraina trenger den forutsigbarheten og langsiktigheten. Det som nå skjer, er at vi er i tett dialog med andre internasjonale aktører på dette feltet for å se på innretningen av denne plattformen, URP, hvilke behov som meldes inn der, og i hvilken rekkefølge. Når vi har mer klarhet i den dialogen, vil det være naturlig å involvere Stortinget i det, for nettopp å legge de mer konkrete planene for innretning og volum.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Himanshu Gulati (FrP) [10:59:48]: Mitt spørsmål handler om inkludering. Jeg vil derfor gjerne inkludere kunnskapsminister Brenna i dagens spørretime.

Russetiden er noe de fleste skoleelever i Norge ser fram til. For mange er russetiden en fantastisk tid hvor man får venner for livet og en flott feiring av 13 års skolegang. Den siste tiden har vi imidlertid sett flere medier, spesielt VG, vise fram mange eksempler på at russetiden ikke er en like fantastisk opplevelse for alle. For flere er det blitt en tung tid hvor noen virkelig får kjenne på det å bli ekskludert. Det har vært flere oppslag om elever som blir ekskludert fra russebusser og fester, historier om prøvofester hvor kun de kule får være med, avstemninger om hvem som skal få være med på busser, noe som for så vidt splitter opp vennegrupper, og også eksempler på at utestengte elever tilbringer spisepauser på toaletter og i trappeoppganger, mens russebussgjengene helt ned i første klasse deler kantinen inn i soner.

For mange blir nå tiden fram mot russetiden preget av angst for om de vil bli inkludert eller ikke, og mange der ute, både unge og foreldre, føler på en bekymring rundt historiene som er kommet fram.

Ungdommer i Norge skal ikke grue seg til å gå på skolen av frykt for en russetid som kommer noen år fram i tid, men det er altså dessverre realiteten for ganske mange der ute. Som jeg nevnte, er dette et tema jeg tror opptar mange, ikke minst foreldre og dem rundt elevene.

Jeg lurar derfor på hva slags betraktninger statsråden gjør seg rundt det komplekset som er kommet fram, og hvilke initiativer hun eventuelt har tatt etter at disse historiene er kommet på banen.

Statsråd Tonje Brenna [11:01:25]: La meg starte med å si tusen takk for inkluderingen. Det ville vært trist om jeg hadde grudd meg og forberedt meg i dagervis for så å måtte sitte taus i Stortinget i dag.

Jeg er glad for spørsmålet, og jeg tror, som representanten er inne på, at dette engasjerer både foreldre, elever og skoler stort. Hver eneste dag gjennom hele skoleløpet har skolene en plikt til å legge til rette for at alle elever har et trygt og godt miljø, at elever føler seg inkludert i skolehverdagen, og at skolen gjør det de kan for at elevene skal oppleve nettopp det.

Jeg tror et grunnleggende premiss vi må ha med oss når vi snakker om russetid, er at vi aldri må få oss selv til å tro at den ekskluderingen en del elever opplever, starter med russetiden. Den er til stede betydelig lenger enn de få ukene i mai og for mange også betydelig lenger enn tiden som leder opp til de få ukene i mai.

Jeg har nær dialog med både kommuner og fylkeskommuner om hvordan vi sammen skal jobbe videre med dette. Jeg har også hatt en del møter med russen og Elevorganisasjonen. Vi diskuterer videre hvordan vi kan gjøre mer for å involvere elevene og ikke minst ung-

domsskolene, da en del av dette oppstår så tidlig som når elevene er ferdige med å gå i ungdomsskolen.

Jeg tror vi må klare å finne balansen mellom å oppfordre elevene til rett og slett å oppføre seg bedre mot hverandre – vi må på en eller annen måte klare å få foreldrene mer engasjert, for det ungdommene forteller meg, er at de skulle ønske de hadde voksne som sto sammen med dem i det presset de opplever – og samtidig si til elevene våre at det at de feirer at de har vært gjennom 13 års skolegang, er en bra ting. Det er grunn til å være fornøyd med seg selv når man har fått til nettopp det, men vi er nødt til å få til en mer inkluderende russetid. Da tror jeg på dialog, på å finne de verktøyene vi sammen kan ta i bruk, og på ikke å rette pekefinger, men heller invitere inn.

Himanshu Gulati (FrP) [11:03:22]: Jeg takker for svaret.

Jeg ønsker å gjengi en historie som gjorde sterkt inntrykk på meg, som Fredrik Solvang gjenga på Debatten for en stund siden, om en far som sa følgende: Min sønn er i dag 21 år. Han hadde tre forferdelige år på videregående. Allerede i august det første året begynte innstemming på russebuss. Det første året gikk med til å vente. Han kom ikke på buss til jul, og hvis han ikke kom inn på buss til jul, hadde han ingen å feire nyttår med, ingen å feire 17. mai med. Min sønn satt med fem venner, men så ble fire av dem stemt inn før jul. I lunsjen satt de uten bussgruppe alene. Det gikk tre år uten at han kunne tilbringe tid sammen med dem han trodde var vennene hans.

Denne faren fortalte om hvordan han prøvde å ta opp problemstillingen med skolen, for så vidt også med andre foreldre, men ikke kom noen vei og følte på en maktesløshet. Jeg lurar derfor også på om statsråden ser behov for noe veiledning eller noe mer konkret overfor skolene for å håndtere dette vi nå ser.

Statsråd Tonje Brenna [11:04:28]: Jeg kan bekrefte at det gjør statsråden. Jeg mener det er veldig viktig at skolen engasjerer seg i dette, og at de i det minste inviterer foreldre og elever med på å diskutere tematikken. Min opplevelse er at det skjer en del positive ting ulike steder, men at vi fortsatt har skoler hvor man fra skolens side sier at russetid ikke har noe med skolen å gjøre. Det er formelt sett riktig inntil en viss grense, men i det øyeblikket russetid og planlegging av russetid preger skolemiljøet, er det skolens anliggende å jobbe med disse tingene.

Jeg er i ferd med å gå i dialog også med Forbrukerombudet, for å se på om det er noe vi kan gjøre med tanke på å begrense de kommersielle aktørenes tilgang til elevene. Jeg tror en del av disse kontraktene som inngås, som gjør at veldig unge mennesker pådrar seg store

utgifter og forpliktelser over tid, må gås mer etter i sømene. Jeg tror også vi skal gjøre mer for å engasjere foreldrene i å stå sammen med elevene for å stå imot. Men at vi må engasjere skolene mer, hjelpe skolene til å gå inn i denne materien på en god måte, er jeg ikke i tvil om, og jeg er glad for at representanten også er opptatt av dette.

Presidenten [11:05:31]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Kristoffer Robin Haug.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [11:05:40]: Dette er en viktig diskusjon, og den handler først og fremst om psykisk helse i skolen. Vi har den siste tiden sett at selv om skolen i utgangspunktet er en utdanningsinstitusjon, og selv om lærerne først og fremst skal ha pedagogisk kompetanse og deres oppgave er å formidle kunnskap, er det behov for å ivareta elevenes psykiske helse. I Miljøpartiet De Grønnes forslag til statsbudsjett styrker vi nettopp derfor psykologene i PP-tjenesten og ønsker flere grupper inn i skolen, bl.a. miljøarbeidere, som kan ta det viktige arbeidet med å ivareta elevenes psykiske helse.

Mitt spørsmål til statsråden er: Ser statsråden verdien av å ha flere yrkesgrupper inn i skolen for å ivareta dette behovet og avlaste lærerne, slik at de kan gjøre sin jobb, og er det noen grep statsråden tar for å få dette til?

Statsråd Tonje Brenna [11:06:29]: Jeg vil takke for et veldig viktig spørsmål, og den korte versjonen av svaret på spørsmålet er ja. Jeg ser absolutt verdien av ulike yrkesgrupper i skolen.

Det gjøres mye bra rundt omkring, både i kommuner og i fylkeskommuner, når det gjelder det med å få flere ulike typer fagfolk tettere på elevene. Der jeg opplever at vi har en vei å gå, er det som handler om oppgavefordeling i skolen. Hvem gjør hva rundt elevene? Jeg tror også at noe av den frustrasjonen en del lærere uttrykker, handler om at når alle andre har gått hjem for dagen, er det læreren som står igjen med alt det som burde løses rundt eleven – som kanskje kunne ha vært løst av andre yrkesgrupper enn dem som er ansatt for å være lærere. Derfor har vi diskusjoner med partene i skolen, og vi har diskusjoner med KS og lærerorganisasjonene, men også med organisasjoner som representerer andre yrkesgrupper. Det gjør vi med tanke på hvordan vi kan få flere inn, men også med tanke på å fordele oppgavene bedre dem imellom.

Jeg har tro på at vi skal komme videre med dette, men at det er en stor jobb hvor mange ulike skal bli enige, det er det ikke tvil om.

Presidenten [11:07:31]: Vi går til siste hovedspørsmål.

Margret Hagerup (H) [11:07:47]: Mitt spørsmål går også til kunnskapsministeren.

Mye har gått i riktig retning i norsk skole, men fortsatt blir for mange elever ekskludert fra fellesskapet, og sosiale forskjeller blir i for stor grad reproduisert. Skal vi ha en skole som gir alle barn mulighet til å lykkes uavhengig av bakgrunn, må vi forsterke arbeidet med tidlig innsats og investere mer i lærerne.

Det var bakgrunnen for at Høyre i regjering innførte lærerspesialistordningen. Lærerspesialist i begynneropplæring 1.–4. trinn var særlig viktig for å gi lærerne øvelse i å analysere læring og undervisning i de første skoleårene. Profesjonsutvikling, læringsmiljø og utvikling av en lærende klasseromskultur var gjennomgående i studiet.

En lærer kan ha god undervisning for 26 elever i et klasserom, men for å fange opp alle de elevene som trenger litt ekstra hjelp, er det behov for mer kunnskap om hvordan en best møter hver enkelt elev. Jeg er bekymret på vegne av ungene som er i klasserommet, for det er de som nå taper på at regjeringen har avvirket en god ordning uten å fylle tomrommet. For hver dag som går, vil det være elever i norske klasserom som ikke blir møtt på sitt nivå. Det har tatt tid å bygge opp kunnskap i skolen, men det går fort å rive det ned.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvilke vurderinger gjorde statsråden da en ved et pennestøk fjernet lærerspesialistordningen?

Statsråd Tonje Brenna [11:09:11]: Det hender jeg er i debatt i denne salen og går ut, etter å ha vært i replikkveksling med representanter fra Høyre, med en deLillos-sang gående bak i hodet mitt. Etter å ha opplevd det noen ganger skjønner jeg at det er låten med strofen «gamle sanger om igjen» som er den som melder seg når jeg forlater salen.

Det kan godt hende at Høyre i det videre også vil fortsette å lengte tilbake til en skole der Høyres løsninger gjorde seg gjeldende, men for det første er ikke Høyres løsninger de eneste som kan bidra til å utvikle norsk skole, og for det andre har de løsningene Høyre brukte åtte år på å gjennomføre, ikke klart å bote på de utfordringene som jeg nå oppfatter at Høyre er enig i både eksisterer i dagens skole og også ligger foran oss.

Jeg mener at når vi skal diskutere både hvordan vi kan legge til rette for karriereutvikling for lærerne våre, hvordan vi kan ha kompetansepåfyll, og hvordan vi kan sørge for at flere lærere kan fylle på i flere ulike fag, må vi ha en helhetlig tilnærming til dette. Derfor er jeg glad for at vi har fått etter- og videreutdanningsutvalgets rapport, som foreslår et helhetlig system for både kompetansepåfyll og karriereutvikling i skolen, og derfor mener jeg at den rapporten og det arbeidet vi nå skal gjøre

i det videre, vil bidra med noe veldig viktig det har vært stor mangel på i norsk skole de siste ti årene, nemlig en helhetlig tilnærming.

Da Høyre gikk ut av regjeringskontorene etter åtte år, gikk det åtte døgn før de la inn et forslag om en ungdomsskolereform. I sitt budsjett følger de opp med å legge inn én time ekstra til naturfag. Spørsmålet vi må stille oss, er: Hva er problemet vi skal løse, og hvordan får vi bukt med det problemet? Det er ikke, som Høyre gjør, ved å klatte på stykkevis og delt og finne opp stadig nye ting, som er til stor frustrasjon for de lærerne som forsøker å gjøre jobben sin i klasserommet. Når vi gjør grep som skal endre skolen til det bedre, må vi vite at vi gjør det riktig, vi må gjøre det kunnskapsbasert, og vi må ha skolen med oss på de endringene vi forsøker å få til.

Margret Hagerup (H) [11:11:12]: Jeg registrerer at statsråden snakker om «gamle sanger om igjen». En bekymring Høyre har, er nettopp at regjeringen som sitter nå, ikke vil satse på kunnskap, og gjør de samme feilene de tidligere har erkjent at de gjorde.

Lærerne er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring, men det var barna jeg var bekymret for, og jeg hørte ikke statsråden si så mye om dem. Flere tusen lærere opplever nå at en attraktiv ordning har falt bort, og elevene går glipp av viktig utviklings- og kvalitetsarbeid.

I januar la departementet og Udir fram at en skulle se på ordningen, men det var for tidlig å si konkret hvordan en ny ordning ville se ut. Det innebærer at en har mange elever i norske klasserom som i dag ikke vil møte lærere som har lærerspesialistutdanningen, fordi den er stoppet opp. Det er ungene som er i klasserommene som de neste årene vil rammes av dette.

Nå har vi unger som har tapt mye læring. Ett år er lang tid, en sommer er en evighet. Spørsmålet er: Er statsråden bekymret for de barna som nå rammes av at regjeringen ikke har noen tidfestet plan for ny ordning?

Statsråd Tonje Brenna [11:12:17]: Statsråden blir i alle fall bekymret hvis det er sånn at det er en forutsetning for å ha en god dag på skolen for den enkelte elev at den læreren man møter, er lærerspesialist. I så fall har ikke bare satsingen den forrige regjeringen drev med, spilt fallitt, den var ganske smal, men vi har også da begått feil på feil i norsk skole gjennom veldig mange år. Jeg tror ikke det er det representanten mener, og jeg mener bestemt at bildet er vesentlig bredere enn det.

Når vi skal se på hvordan vi skal gjøre norsk skole bedre, må vi spørre de ansatte om hvor de opplever at de har behov for påfyll av kompetanse. Vi må gjøre endringer som gjør det interessant og attraktivt å fylle på med kompetanse, men vi må aldri havne i den grøfta at vi sier at fordi man kan få påfyll, betyr det at man ikke har noen kompetanse. Jeg er opptatt av å si til våre lærere at

de gjør en fantastisk jobb, og at vi skal strekke oss langt for å få på plass et etter- og videreutdanningssystem som gjør at de opplever både karriereutvikling og mulighet for påfyll gjennom et langt arbeidsliv. Da må vi gå i bredten, vi må ha systemer som virker, vi må lytte til hvor behovene er, og vi må gjøre dette helhetlig.

Presidenten [11:13:19]: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Margret Hagerup.

Margret Hagerup (H) [11:13:20]: Jeg har ikke sagt at vi ikke har gode lærere i klasserommene i dag, men jeg setter spørsmålsteget ved at statsrådets regjering fjerner den eneste karriereveien som var i norske klasserom for lærere.

Lærerspesialistordningen handler om profesjonsutvikling og ikke superlærere. Sitatet «[d]et burde være en del av det å være lærer» tror jeg er representativt for hvordan lærere opplever å få delta i felles utprøving og evaluering av undervisningen. Både profesjonskulturen og undervisningskompetansen utvikles gjennom slike tiltak, og det er to viktige grunner til det: Tiltakene er utformet ut fra forskning på hvordan lærere utvikler seg mest effektivt, og deltakerne får kontinuerlig komme med innspill til endringer.

Lærerspesialist Ørjan Andenæs lurer på hvorfor en har investert så mye i at han skal få utdanne seg som lærerspesialist, mens en ikke lar han få lov til å fortsette dette virket. Han setter spørsmålsteget ved om det kanskje har feil navn, og sier at en kanskje skulle kalt det «en-lærer-som-skal-prøve-å-bidra-til-at-vi-alle-blir-enda-suprere-sammen».

Spørsmålet mitt til statsråden er: Hvordan vil statsråden sikre at den viktige kompetansen lærerspesialister har tilegnet seg, kommer barna til gode?

Statsråd Tonje Brenna [11:14:26]: Er det én ting jeg er sikker på, er det at all den kompetansen våre lærere har, kommer våre elever til gode hver eneste dag. I klasserom, i utviklingssamtaler, i møter med elever og foreldre gjør våre lærere en formidabel jobb. Det at vi har bestemt oss for å gjøre etter- og videreutdanningssystemet mer helhetlig og ha en tilnærming som gjør at vi legger noe om, er ikke det samme som å si at den kompetansen som finnes der fra før, ikke lenger er noen ting verd.

Jeg håper representanten Hagerup vil være med på å fortelle denne bekymrede læreren og alle andre lærere som har et engasjement for å få faglig påfyll, at vi har en plan om å lage et nytt etter- og videreutdanningssystem som rommer bredere, som lytter til hva den enkelte lærer har behov for, og som sørger for at vi får påfyll og kompetanse i flere fag enn sånn det har vært de siste årene, og at hun er med på å snakke opp og fram både lærer-

ne og det etter- og videreutdanningssystemet vi skal få på plass, for sånn gjør vi norsk skole bedre i fellesskap.

Presidenten [11:15:26]: Margret Hagerup – til oppfølgingsspørsmål.

Margret Hagerup (H) [11:15:28]: Jeg tror ikke at «vi har en plan» er det svaret norske elever eller lærerspesialistene trenger. Det er et faktum at det nå er et tomrom, at regjeringen for over ett år siden avvirket en ordning, og at de ennå ikke har kommet med en ny ordning. Mitt spørsmål til statsråden blir dermed: Hva var hovedhensikten bak lærerspesialistordningen, og hvilke elementer ved den var det som gjorde at en måtte avvikle den før en hadde en ny ordning på plass?

Statsråd Tonje Brenna [11:15:54]: Hva som var hovedhensikten bak lærerspesialistordningen, vil jeg oppfordre representanten Hagerup til å spørre sine partifeller om, all den tid dette var et forslag fra Høyre.

Lærerspesialistordningen skulle uansett avvikles ett år senere enn vi gjorde. Det at det var en pilot og en utprøving, forteller meg også at dette ikke var det eneste saliggjørende – heller ikke for den borgerlige regjeringen. Vår tilnærming er mer helhetlig. Vi er ute etter å skape et nytt etter- og videreutdanningssystem, i samarbeid med skoleeierne og dem som jobber i skolen, som gjør at flere kan få påfyll, at flere kan få påfyll i flere fag, og at flere kan få mulighet til å finne ulike karriereveier mens de står i jobb i skolen. Målet er at det skal bli bedre for elevene å gå på skolen, og at det skal bli meningsfylt å være lærer over tid. Det skal være spennende og interessant å se på karrieremuligheter innenfor skolen. Sammen kan vi skape en bedre skole hvis vi ser framover, og ikke synger «gamle sanger om igjen».

Presidenten [11:16:55]: Margret Hagerup – til oppfølgingsspørsmål.

Margret Hagerup (H) [11:16:57]: Som jeg har sagt tidligere, var dette den eneste karriereveien for lærere som hadde lyst til å fortsette å undervise i klasserommet. Det handler om å utvikle profesjonsfellesskapet.

Jeg synes det er litt tankevekkende at statsråden ikke har større bekymring for en ordning som har fått gode tilbakemeldinger gjennom evalueringene, lærerne sier også at den er bra – en ordning som skal sikre at den enkelte lærer har bedre muligheter for å se de elevene i klasserommet som trenger tilpasset undervisning.

Spørsmålet til slutt blir: Hva vil statsråden si om tidsaspektet for dette? Når kan en forvente at det kommer en ny ordning på plass, og hvor mange eviglange sommerferier må barn oppleve før de får tilbake dette?

Statsråd Tonje Brenna [11:17:39]: Jeg håper jo at de aller fleste norske barn slipper å være sammen med sin lærer eller sin lærerspesialist i sommerferien, for noe av det vakreste med sommerferie er at det er nettopp ferie.

Min bekymring handler egentlig ikke om at man skal gå tilbake til den skolen som Høyre styrte tidligere. Min hovedbekymring og mitt hovedanliggende er å ta norsk skole framover. Skal vi gjøre det, må vi sørge for at flere barn trives og dermed lærer bedre. Vi må sørge for at flere lærere har et ønske om å stå lenger i jobbene sine og være i skolen. Vi må sørge for å jobbe sammen med partene sånn at lærerne opplever å få frihet til å gjøre det de skal, nemlig å gi god opplæring. Skal vi lykkes med det, må vi snakke sammen, vi må gjøre ting helhetlig, og vi må, når vi jobber med et etter- og videreutdanningssystem, gjøre det i en helhet.

Som jeg sa, er vår ambisjon å få dette på lufta i 2025. Vi kommer til å fortsette å jobbe godt sammen med skolens parter for å få til dette på en god og ordentlig måte. Målet er at vi skal slutte med «klattingen» vi har holdt på med i norsk skole gjennom mange år, og gjøre det på en helhetlig og god måte.

Presidenten [11:18:41]: Den muntlige spørretimen er omme.

Sak nr. 2 [11:18:43]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:18:44]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenhengen til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 3, fra representanten Hårek Elvenes til forsvarsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 5, fra representanten Morten Wold til samferdselsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 9, fra representanten Erlend Wiborg til helse- og omsorgsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Frank Edvard Sve (FrP) [11:19:06]: «I ordinær spørjetime onsdag den 16. november svarte statsråden overhovedet ikke på kva som var konsekvensen av framlegga frå regjeringa for grunnrenteskatt på kraft og oppdrett. Spørsmålsstillaren måtte to gongar vende seg til presidenten for å få hjelp til å få svar. Samtidig ser vi eit samla fylkeslag i Senterpartiet i Møre og Romsdal

som samrøystes i årsmøtet sitt protesterer mot eiga regjering sin skattepolitikk.

Har årsmøtet i Senterpartiet i Møre og Romsdal rett i kritikken av regjeringa sin skattepolitikk?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:19:47]: Jeg har mye kontakt med vårt fylkeslag i Møre og Romsdal, og det er flere ting de har vært veldig opptatt av. Jeg var på besøk i Møre og Romsdal sist i juni måned, hvis jeg ikke husker helt feil, og man var veldig opptatt av avgiftsnivået på drivstoff, ikke minst innen anleggsbransjen. Nå har regjeringen sammen med SV konkludert med at man skal fjerne hele grunnavgiften, som rammer spesielt anleggsdiesel. Jeg tror det sjelden har blitt fjernet en hel avgiftstype innenfor drivstoff. Nå skjer det takket være at Senterpartiet er i regjering, og det er noe Møre og Romsdal Senterparti var svært opptatt av.

De var opptatt av at bedriftsbeskatningen ikke skulle gå opp, at det skulle holde med 22 pst. Det skjer. Vi har vært opptatt av at den samlede personbeskatningen i Norge skal gå ned. Det gjør den. Cirka 76 pst. av befolkningen får lavere eller lik inntektsskatt neste år. Det store flertallet får lavere skatt. Vi er opptatt av å få ned kostnadene for ferjetransport. Man får gratis ferje på de mindre sambandene og ut til øysamfunn, og man får for halv pris på resten. Det skjer nå, og det kommer til å være en stor endring.

Så var man opptatt av å ha en effektiv grunnrenteskatt, som gjør at man sikrer fellesskapet inntekter. Vi vet at det er diskusjon rundt grunnrenteskatten når det gjelder havbruk, men det som har vært noe av poenget der for Senterpartiet, er nettopp at en større andel av inntektene skulle komme tilbake til kommunene. Det har blitt satt spørsmålsteget ved om man kom til å gjøre det. Vi har sagt hele tiden at det kommer til å skje. Nå viser nysalderingen at vi har endret brøken fra da Høyre og Fremskrittspartiet styrte, som gjør at en større andel av inntektene kommer til kommunal sektor. Det medfører at 800 mill. kr mer av inntektene kommer til kommunene. Det kommer også til å skje ved innføring av grunnrentebeskatningen for havbruk, at kystsamfunn og kommuner skal sitte igjen med mer, og at man skal ha et stort bunnfradrag. Det blir en helt annen grunnrentebeskatning nå enn det man hadde en diskusjon om da Fremskrittspartiet satt med makten, og da Siv Jensen var finansminister.

Jeg har også lagt merke til at Siv Jensen har vært ute og støttet en grunnrentebeskatning nå og mener at det er rett. Da hadde man en diskusjon om bare en statlig. Nå skal kommunal sektor få igjen minst halvparten, og man skal sørge for at de minste skal slippe grunnrenteskatt. «De minste» vil si at alle skal få et bunnfradrag. I høringsnotatet er det skissert opp til 68 mill. kr, som er

et vesentlig skattefradrag for de aller fleste. 68 mill. kr er en ganske stor sum.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:22:33]: Eg registrerer at finansministeren er ekspert i å snakke seg vekk. Finansministeren svarer ikkje på spørsmålet, som gjekk på om Senterpartiet i Møre og Romsdal hadde rett i kritikken av skattepolitikken til eiga regjering. Eit av grunnlaga for det vedtaket dei gjorde, er bl.a. at det den 9. november var eit intervju i Sunnmørsposten med Knut Flakk, som planlegg å byggje tre hotell på Sunnmøre. Han seier til Sunnmørsposten at til saman vert investeringar på 950 mill. kr lagde på is, og at det kunne ha vore rundt rekna 105 nye arbeidsplassar på desse tre hotella, men at bakgrunnen er forslaget frå regjeringa til statsbudsjett for 2023.

Det var eit av dei viktige grunnlaga i årsmøtet til Senterpartiet i Møre og Romsdal. Er det slik at Senterpartiet har rett i kritikken av regjeringa, eller har dei ikkje rett i kritikken av regjeringa? Det må nesten finansministeren svare på.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:23:31]: Representanten Sve trekker bare ut enkeltelementer, og jeg svarer grundig på helheten. Jeg har veldig tett kontakt med Møre og Romsdal Senterparti, og vi er samstemt om nettopp de hovedgrepene vi gjør i skattepolitikken. Det brede flertallet får lavere skatt, ikke høyere skatt. Vi er veldig opptatt av det vi gjør på bedriftsbeskatning, at bedriftsbeskatningen ikke skal gå opp, og at den er på 22 pst. – 1 prosentpoeng lavere enn i skatteforliket. Vi har vært spesielt opptatt av det med avgifter, for vi synes det avgiftsnivået som var f.eks. på strøm da Fremskrittspartiet styrte, var for høyt. Derfor er det lavere avgiftsnivå på strøm nå. Det blir også halvert i februar og mars. I tillegg er det det vi gjør overfor anleggsbransjen, og vi fjerner hele grunnavgiften.

Senterpartiet har alltid vært opptatt av at man skal ha en god beskatning av naturressurser, men at lokalsamfunnet skal sitte igjen med en vesentlig andel, og det er det vi gjør nå på grunnrentebeskatning. Det ble også vist til at kystkommunene sitter igjen med 800 mill. kr mer enn det som var under Høyre og Fremskrittspartiet, fordi vi i Arbeiderpartiet og Senterpartiet lagde en ny fordelingsnøkkel.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:24:33]: Eg må berre seie at eg vert heilt overraska over å høyre svaret frå finansministeren her. Det er ein skatteauke på over 50 mrd. kr. Det er grunnrenteskatt. Det er formuesskatt som gjer at bedrifter kuttar å byggje tre hotell. Det er nesten 1 mrd. kr på Sunnmøre. Det er bedrifter som mister oppdrag. Det er bedrifter som seier opp tilsette, og så svarer finansministeren at det har omtrent inga

betyding at ein kuttar avgifter, at ein kuttar ditt, og ein kuttar datt. Realiteten er at næringslivet sluttar å ekspandere, stoppar store prosjekt. Det er umogleg å snakke seg vekk ifrå at i Møre og Romsdal er det bedrifter som seier opp folk. Ein har investorar som kuttar 1 mrd. kr ved ikkje å byggje tre nye hotell, og vi har ein finansminister som snakkar det vekk og snakkar om snøen som datt i fjor, og om andre parti.

Er det ein effekt, eller er det ikkje ein effekt? Er dette reelt, eller er det ikkje reelt?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:25:34]: Jeg svarte nettopp at med det skatteopplegget som nå legges, skal vi ha en lav bedriftsbeskatning, på 22 pst. Vi mener det er viktig og riktig. Vi mener det er riktig at den samlede personbeskatningen skal gå ned, at godt over 70 pst. får lavere eller lik skatt neste år sammenlignet med i år. Jeg skjønner at representanten Sve tydeligvis ikke synes det er viktig med avgiftsendringer. Han kaller det avgiftsditt eller -datt. Vi mener det er veldig viktig at man får ned avgiftene på drivstoff. Fremskrittspartiet mente ikke det da de satt i regjering, men vi gjør det. Vi mener det er viktig for reiselivet og næringslivet i Møre og Romsdal at vi får ned ferjeprisene, når vi nå faktisk gjør det. Fremskrittspartiet snakket om det.

Så gleder det meg, når jeg ser innenfor reiselivet, at det er veldig mange reiselivsaktører som har veldig høyt belegg, høy omsetning, mye positiv utvikling. Jeg kan ikke gå inn og se på enkeltprosjekter, det kjenner jeg ikke godt nok til, men det store bildet for reiselivet er at det er veldig høy aktivitet. Vi er opptatt av å ha en lav bedriftsbeskatning for norske bedrifter og norske reiselivsbedrifter.

Spørsmål 2

Hege Bae Nyholt (R) [11:26:45]: «I Norsk Læringsakademi Høgskolens verdidokument heter det at «[e]kteskapet mellom mann og kvinne er (...) forstått som bærende norm i samlivsetikken». NLA utdanner lærere, som forplikter seg til blant annet å følge opplæringsloven, der det heter: «Alle former for diskriminering skal motarbeides. Skolen skal ha nulltoleranse mot diskriminering.» Jeg kan ikke se at NLAs verdier er forenlige med dette. Det planlegges 315 mill. kr i statstilskudd til NLA i 2023.

Vil statsråden be NLA endre verdidokumentet sitt eller vurdere statsstøtten?»

Statsråd Ola Borten Moe [11:27:24]: Jeg registrerer innledningsvis at det har vært mye oppmerksomhet om NLA Høgskolens verdidokument, den lovfestede akademiske friheten i universitets- og høyskolesektoren og spørsmål om diskriminering.

NOKUT har gjennomført en revidering av NLA Høgskolens akkreditering som høyskole. Den sakkyndige komiteen som NOKUT hadde oppnevnt, mente at høyskolen i praktiseringen av sitt verdigrunnlag ikke tar tilstrekkelig hensyn til plikten til å fremme og verne akademisk frihet. I desember 2021 kom NOKUTs styre til motsatt resultat: Styret kunne ikke påvise brudd på kravet i universitets- og høyskoleloven om å fremme og verne akademisk frihet. NOKUT mente imidlertid at den sakkyndige komiteen kom med mange gode råd og anbefalinger som høyskolen bør lytte til og ta med seg videre i arbeidet med å fremme og verne akademisk frihet.

Lovverket gir universitetene og høyskolene rett til å utforme sitt eget faglige og verdimeslige grunnlag innenfor de rammene som er fastsatt i regelverket. Dette er sentralt, f.eks. for institusjoner og utdanninger med en alternativ pedagogikk eller som er basert på livssyn.

NOKUTs akkreditering og tilsyn er faglig uavhengig av departementet. Jeg kan ikke gå inn i NOKUTs vurderinger og konklusjoner i tilsynet med NLA Høgskolen, men jeg forutsetter at NLA Høgskolen selv vurderer de råd de har fått fra NOKUT. For øvrig viser jeg til at departementets forslag om tilskudd til NLA Høgskolen framkommer av Prop. 1 S for 2022–2023, altså statsbudsjettet, for Kunnskapsdepartementet. Det er ikke aktuelt for meg å foreslå endringer i dette.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Hege Bae Nyholt (R) [11:29:12]: Ja, vi har religionsfrihet i Norge, men det gir ikke hvem som helst rett til å utdanne lærere. Alle som jobber med barn og unge, er forpliktet til å sikre barns rett til et ikke-diskriminerende miljø. Pedagogene er forpliktet til det, gjennom bl.a. FNs barnekonvensjon, opplæringsloven, barnehageloven osv. Dette er konkurrerende verdier. Da er mitt spørsmål om statsråden mener det er likegyldig hvilke verdier og hvilket syn en institusjon gir uttrykk for så lenge de oppfyller kriteriene til NOKUT-akkrediteringen.

Statsråd Ola Borten Moe [11:29:45]: Vi har et lovverk som jeg oppfatter at det er relativt bred enighet om i denne sal, som regulerer den virksomheten. Vi har et planverk som setter klare begrensninger for hva departementet kan gjøre, og hva departementet ikke kan gjøre. NOKUT som organ og vurderingene som NOKUT gjør seg, gjør de på selvstendig grunnlag, og de er suverene. Med andre ord: Jeg kan ikke gå inn og overprøve dem. Det kan heller ikke en annen regjering – eller Stortinget for den saks skyld.

Så er det et klassisk dilemma – eller avveining mellom ulike hensyn. Det har vært diskutert mange ganger i

denne sal, og jeg mener egentlig at man har funnet en klok måte å håndtere dette på gjennom lovverk og gjennom de organene som skal håndtere disse spørsmålene i praksis.

Hege Bae Nyholt (R) [11:30:41]: Folk kommer i alle varianter, familier kommer i alle varianter, og senest i sommer så vi at det å være skeiv, også i Norge, er farlig – med terroren som skjedde ikke mange steinkast fra Stortinget. Derfor synes jeg det er helt akseptabelt at vi som folkevalgte også diskuterer verdier, og at vi må kunne gi klare og tydelige signaler – ikke bare til NLA, men også til alle skeive i samfunnet og alle barn og unge som skal gå på våre institusjoner – om hvilke verdier vi setter høyest. Jeg hører at statsråden ikke ønsker å uttale seg om det. Allikevel vil jeg spørre om statsråden er uenig i at formuleringen «[e]kteskapet mellom mann og kvinne er» – i den tradisjonen NLA Høgskolen står i – «(...) forstått som bærende norm i samlivsetikken», er diskriminerende for alle som ikke lever på denne måten. Er statsråden villig til å uttale seg om det? Ser han problemet i det?

Statsråd Ola Borten Moe [11:31:36]: Jeg ville ha vært forsiktig med å nevne NLA Høgskolen i samme kontekst som man nevner de forferdelige hendelsene som skjedde i Oslo i sommer. Jeg regner med at representanten ikke mente at det var noen sammenheng mellom NLA Høgskolen og det som skjedde der. Det vil jeg i så fall ta avstand fra.

Så er det sånn at i Norge har vi trosfrihet, og vi har livssynsfrihet. Det er også sånn at lovverket vårt gir noen unntak fra de generelle bestemmelsene i likestillingsloven, nettopp for å ivareta tros- og religionsfrihet. Jeg tror den ryddige måten å ta en sånn debatt på i så fall er å fremme et lovforslag der man endrer det. Det ligger i så fall under kulturministerens ansvarsområde i likestillings- og diskrimineringsloven.

Spørsmål 3

Fra representanten Hårek Elvenes til forsvarsministeren.

«Den siste tiden har en rekke utfordringer i fregattvåpenet vært omtalt i mediene, blant annet at en av fregattene skal ha problemer med hovedgiret. Riksrevijsjonen uttalte nylig at det er utfordringer innen reservedeler, våpen og personell. Den skjerpede sikkerhetssituasjonen stiller økte krav til Forsvaret. Fregattene er av avgjørende betydning.

Hva vil statsråden foreta seg på kort sikt for å øke tilgjengeligheten til fregattene, slik at den operative evnen

i marinen kan bli bedre i den alvorlige situasjonen vi nå står i?»

Presidenten [11:32:34]: Dette spørsmålet må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 4

Bård Hoksrud (FrP) [11:32:48]: «NRK Brennpunkt har sett nærmere på bremsesystemer av vogntog. Her kom det frem flere forhold som gjør at man kan stille spørsmål om dagens tester er gode nok. Feil på kjøretøy kan ha medført ulykker som kan ha fått alvorlige konsekvenser for trafikanter og vogntogsjåfører.

Hva har, eller vil, statsråden gjøre for å sikre at man kan være trygge på at testene som gjennomføres, er korrekte?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:33:11]: Statens vegvesen er fagetaten som har ansvar for kjøretøyforvaltning i Norge, og Statens vegvesen mener at rullebremseprøver, som benyttes i dag, er den beste metoden for å kontrollere bremses på tunge kjøretøy. De viser til at internasjonalt regelverk og europeiske standarder ligger til grunn for denne kontrollmetoden, og at et internasjonalt fagmiljø og de store bransjeorganisasjonene i Norge stiller seg bak bremseprøvene som kontrollmetode.

NRK har trukket fram flere ulykker der feil på bremses blir pekt på som en mulig utløsende årsak. Statens vegvesen undersøker alle dødsulykker på norske veier. Ulykker har alltid flere og sammensatte årsaker, og bremses blir i noen tilfeller pekt på som medvirkende årsak. Statens vegvesen er imidlertid ikke enig i at analysene viser at mangler ved kontrollmetode skal ha medvirket til alvorlige ulykker.

Bremsekontroller blir gjennomført av Statens vegvesen eller i EU-kontroll på et godkjent verksted. Det avdekker alvorlige bremsefeil. Statens vegvesen opplyser at det hver uke blir luket ut flere tunge kjøretøy fra trafikken pga. bremsefeil. De siste 20 årene har det vært en stor utvikling når det gjelder både kjøretøy, måleutstyr og regelverk, og Statens vegvesen har jobbet både nasjonalt og internasjonalt for å forbedre både måleutstyr og regelverk som følge av at det nå stilles strengere tekniske krav til måleutstyr enn det ble gjort tidligere.

I 2014 ble det innført akkreditert kalibrering av bremsetester. Det er også blitt innført krav til opplæring og personlig godkjenning av alle som skal utføre EU-kontroll. Samlet sett har det ført til en opprydding i bransjen og lavere sannsynlighet for feil ved gjennomføring av bremsetester ved trafikkontroll i EU-kontroll.

Det er likevel viktig at vi også på dette viktige området i trafikksikringsarbeidet jobber for å bli stadig bedre. Samtidig må vi ta hensyn til at svært mye av tungtrafikken er internasjonal, og at løsninger på dette området derfor i stor grad må søkes internasjonalt.

Jeg mener derfor det er viktig at Statens vegvesen, innenfor det internasjonale rammeverket, fortsetter å jobbe for å forbedre kontrollmetodene.

Bård Hoksrud (FrP) [11:35:36]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Når statsråden leser noe, skal man være litt forsiktig med å gjengi det, men jeg oppfattet at statsråden sa at mangler ved kontroller ikke har medført noen ulykker i Norge. Hvis statsråden sa det, er det i hvert fall ganske bastant, for det er ikke tvil om at man gjentatte ganger har sett – og jeg har selv vært med og sett tester – at biler som akkurat har blitt godkjente, rett etterpå viser seg at ikke er godkjente. I 2011 var jeg med på dette. Så sier statsråden at bransjeorganisasjonene er enige. Jeg opplever at mange som driver egne firmer, er uenig i det. Hva tenker statsråden om det, når det hos ganske mange transportører og andre som driver i den bransjen, er såpass liten tillit til de bremsetestene man har i Norge?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:36:29]: Det jeg refererte til i mitt svar, var at Statens vegvesen undersøker alle dødsulykker på norske veier, og ulykker har alltid flere og sammensatte årsaker. Bremsen blir i noen tilfeller påpekt som medvirkende årsak. Statens vegvesen er imidlertid ikke enig i at analysene viser at mangler ved kontrollmetode skal medvirke til alvorlige ulykker. Det var det jeg svarte på.

Så registrerer jeg at det i denne saken er ulike syn, men jeg må legge vekt på det som blir påpekt fra Statens vegvesen, at de har jobbet godt med metodebruk. De har et bransjesamarbeid, de har god medvirkning og dialog med internasjonale organisasjoner og utvikler hele tiden metodikken slik at den blir bedre og mer presis. Det er det jeg legger til grunn at Statens vegvesen skal gjøre i denne sammenhengen.

Bård Hoksrud (FrP) [11:37:20]: Jeg har også registrert svaret til Statens vegvesen med hensyn til det som har kommet fram i Brennpunkt-programmet. Jeg har fortsatt lyst til å følge opp det at statsråden sier at bransjeorganisasjonene er enige med Statens vegvesen. Jeg opplever at flere av aktørene som er store, og som driver med dette, ikke har den samme tilliten til dette. Det finnes altså bl.a. en norskutviklet mulighet, Kombimatic, som også kunne ha foretatt bremsetester, men jeg opplever at det har vært en motstand i Vegdirektoratet, Statens vegvesen, mot å ta i bruk dette. Når det faktisk finnes et alternativ som kunne gjort at man kunne ha

fått kvalitetssikret enda bedre, hvorfor mener Vegdirektoratet det? Er statsråden enig i at det er dumt? Burde man ikke bruke alle muligheter for å sikre at trafikksikkerheten er best mulig på veiene våre – hvis de som har testene, kunne tenke seg å bruke også den testen for på en enda bedre måte å kvalitetssikre at bilene og vogntogene som kjører på veiene våre, er best mulig utrustet og trygge å kjøre med?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:38:24]: Kontroll av bremsen på tunge kjøretøy utføres ved bruk av såkalte rullebremseprøver. Statens vegvesen opplyser at ved riktig bruk, og ved godt kalibrerte bremseprøver, gir slike prøver resultater som er godt innenfor akseptabel feilmargin. Staten vegvesen viser også til at disse alternative måtene å måle på, brukt ved periodisk kontroll, ut fra praktiske og kontrollmessige hensyn ikke er et alternativ til rullebremseprøver, fordi det settes strenge krav til prøveområde og til at kjøretøyet er fullt lastet. Slike målinger gir heller ikke svar på alle kontrollpunkter. Her er det selvfølgelig nyanser og faglig uenighet. Det er ikke så uvanlig i vår verden, men vi må ha tillit til at Statens vegvesen utvikler sine bremseprøver og sin metodikk på best mulig måte, slik jeg sa i mitt innledende svar.

Spørsmål 5

Fra representanten Morten Wold til samferdselsministeren:

«Regjeringens forslag til samferdselsbudsjett er på 82,8 mrd. kr. Ringeriksbanen er et prosjekt beregnet til 37 mrd. kr, med en byggetid på ti år – altså en årlig utgift på 4 mrd. kr, eller cirka 5 pst. av samferdselsbudsjettet per år – med dagens bevilgning og priser. Det finner ikke regjeringen rom for, selv etter at Nye Veier har funnet innsparingspotensial på 5,8 mrd. kr.

Hvorfor vil ikke statsråden ta ut dette innsparingspotensialet når han stanser fellesprosjektet FRE16 og tar baneprosjektet fra Nye Veier og gir det tilbake til Bane NOR?»

Presidenten [11:39:13]: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Spørsmål 6

Bård Hoksrud (FrP) [11:39:21]: «Siden regjeringen ikke vil svare ALS-syke Cathrine når hun har sendt flere e-poster til departementet, så må nesten Fremskrittspartiet ta ombudsrollen på alvor og ta saken opp i Stortinget. Den gjelder at ALS-syke har blitt møtt av nevrolog som nekter å henvise dem til Ekspertpanelet. Ek-

spertpanelet skal jobbe for at dødssyke skal føle at hver stein er snudd i deres sak.

Mener statsråden det er riktig at ALS-syke ikke blir henvist til Ekspertpanelet, og kommer statsråden til å sørge for at dødssyke får svar på sine henvendelser til departementet?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:39:53]: Jeg deler engasjementet til representanten Hoksrud om ALS-syke. Det er også bakgrunnen for at jeg ba de regionale helseforetakene gjennomføre endringer i Ekspertpanelet før sommeren.

Det er nå gjort to viktige endringer som åpner for at pasienter med ALS kan få sin sak vurdert. Den første er at det som til nå har vært en veiledende grense på forventet levetid på ett år, skal erstattes med et utgangspunkt om at alle behandlingsoalternativer er utprøvd uten tilstrekkelig effekt, og at pasienten har en alvorlig tilstand. Den andre endringen er at Ekspertpanelets sammensetning er utvidet med en nevrolog, som nå er nytt fast medlem i panelet og ikke kun en ekstern fagekspert.

Departementet kan initiere evaluering og foreslå endringer i ordningen, men departementet styrer ikke i hvilken grad leger eller annet helsepersonell bruker ordningen. Det er basert på individuelle medisinskfaglige vurderinger. Likevel følger vi med på fordelingen av henvendelser etter fagområder og henvisende helseforetak.

Avslutningsvis kan jeg forsikre representanten Hoksrud om at henvendelser til departementet og meg som statsråd blir besvart.

Bård Hoksrud (FrP) [11:41:21]: Ja, jeg registrerte at det kom svar et par dager etter at spørsmålet var sendt til statsråden, og det er jeg glad for. Det kan jo være en grunn til at statsråden og departementet fant ut at det var greit å svare, for henvendelsen hadde kommet flere ganger, og det var flere henvendelser over lengre tid.

Jeg er veldig glad for det statsråden sier, og jeg håper at statsråden vil fortsette å vurdere om man skal gjøre enda mer med dette. For Cathrine Nordstrand og mange andre er utfordringen at man ikke kommer seg videre. Hvis nevrologen på sykehuset ikke vil dette, får man ikke komme til Ekspertpanelet og får ikke mulighet til å snu alle steiner.

Er statsråden enig i at man bør se på muligheten for å få saken til Ekspertpanelet og få en vurdering der selv om behandlende lege sier at det ikke er andre muligheter?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:42:18]: Jeg mener dette er noe vi skal følge med på, og at vi skal gjøre justeringer hvis vi mener at det er riktig. Gjennomsnittlig behandlingstid er åtte dager, og vi vet også at antall hen-

vendelser til panelet varierer fra sykehus til sykehus. Det er flest henvisninger fra sykehus i helseregionene Helse Sør-Øst og Helse Vest. Rådene fra Ekspertpanelet følges i hovedsak opp i sykehusene. Det er uttrykk for at det gir mening å ha denne ordningen.

Jeg vil bare klargjøre noe for referatet: De to henvendelsene det refereres til, er to e-poster fra samme pasient, og de er besvart av politisk ledelse – den ene av meg og den andre av min statssekretær. Vi prøver å følge det opp slik at man får svar innenfor det som er forventet tid når man henvender seg til departementet.

Bård Hoksrud (FrP) [11:43:21]: Det er bra at statsråden svarer opp. Jeg er ikke sikker på om det var i henhold til forvaltningslovens regler om hvor kjapt man skal få svar, men det får være en annen sak – det er ikke så viktig. Det som er viktig for pasienten, er selvfølgelig at man får en tilbakemelding.

Jeg er veldig glad for det statsråden sier om at man nå følger nøye med på det som skjer når det gjelder Ekspertpanelet, osv., men jeg stusser litt når statsråden sier at Ekspertpanelets beslutninger i hovedsak blir fulgt opp av de enkelte sykehusene. Vi har jo hatt flere saker i denne salen – jeg har i hvert fall tatt det opp én gang i denne salen, og det har sikkert vært oppe andre ganger – hvor vi har diskutert nettopp det med at man ikke lytter til ekspertpanel på sykehusene. Det synes jeg er alvorlig. Når Ekspertpanelet kommer med en anbefaling, bør det følges opp i sykehusene, så jeg vil at statsråden skal være enda tydeligere på at det i utgangspunktet skal mye til for at man ikke skal følge opp en anbefaling fra Ekspertpanelet, selv om det vil koste en del penger.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:44:23]: Det er basert på det som blir rapportert inn av saker til Ekspertpanelet i første omgang, og hvordan disse følges opp. I om lag halvparten av sakene ble det gitt råd om å fortsette behandlingen som planlagt av ansvarlig lege. Da er det et råd fra Ekspertpanelet om å fortsette med metodene man har tilgjengelig. I 73 saker ga man ikke råd om noen ytterligere behandling, mens det i 41 av sakene ble gitt råd om behandling med legemidler utenfor godkjent virkeområde, altså såkalt «off-label». I sju saker ble det gitt råd om klinisk studie i Norge. Det er bra. Vi er veldig opptatt av at det å delta i kliniske studier skal være en pasientrettighet. Så det er noen gode nyheter her også.

Spørsmål 7

Seher Aydar (R) [11:45:40]: «Mange familier sliter med å få endene til å møtes. Egenandeler i helsetjenesten svekker tilgangen til helsetjenester for dem med

dårlig økonomi, særlig for barn og ungdom. Rødt framsette derfor et representantforslag om å utvide ordninga med gratis helsetjenester fra 16 til 18 år. I svarbrevet til forslaget oppfordret statsråden til ikke å gå videre med forslaget da regjeringa selv ville sørge for dette i statsbudsjettet.

Hvorfor har ikke regjeringa fulgt opp dette, og når kan vi forvente at helsetjenester blir gratis for alle barn?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:46:18]: Lik tilgang til helsetjenester av høy kvalitet uavhengig av egen økonomi er et grunnleggende prinsipp for vår felles helsetjeneste. Egenandelstaket er en egen ordning som skal skjerme pasienter som har høye helseutgifter. For noen helsetjenester med egenandelstak er aldersgrensen for fritak for å betale egenandeler 16 år. For konsultasjon hos psykolog er aldersgrensen for fritak for egenandeler 18 år. For tannbehandling er det egne regler som gir helt eller delvis fritak for egenbetaling opp til 23 år, men nå har vi hatt et budsjettforlik med SV som utvider det.

I Hurdalsplattformen står det at regjeringen gradvis vil utvide ordningen med gratis fastlege, slik at det blir gratis å gå til fastlegen til fylte 18 år. Videre står det at vi vil holde egenandeler på et lavt nivå. Egenandeler og egenandelstaket er i statsbudsjettet for 2023 foreslått økt med om lag forventet inntektsvekst. Det har samtidig vært viktig ikke å innrette den årlige økningen i egenandelene og egenandelstaket slik at den svekker kjøpekraften i befolkningen.

Jeg er enig i at det er viktig å få hevet aldersgrensen til 18 år for fritak for betaling av egenandeler for alle helsetjenester. Det skal ikke være slik at ungdom ikke oppsøker helsehjelp på grunn av foreldrenes eller egen økonomiske situasjon.

Regjeringen vil vurdere å øke aldersgrensen for fritak for egenandeler i de kommende budsjettprosesser, gitt det handlingsrommet som ligger i økonomien framover.

Seher Aydar (R) [11:48:13]: Regjeringen sier at de vil holde egenandelene på et lavt nivå, men likevel økes egenandelene. Regjeringen sier at de vil at det skal være gratis for alle barn, også de som er 16, 17 og 18 år, å gå til fastlegen, men de gjør ingenting med det. Når vi spør konkret om når det kommer noe, får vi til svar at det kommer til å bli vurdert en gang i framtiden. Det er ikke godt nok, for dårlig helse og dårlig økonomi henger sammen, og flere og flere mennesker i landet vårt har dårlig økonomi. Vi kan risikere at folk ikke får helsehjelp fordi de ikke har råd til å gå til legen. Ifølge FN's barnekonvensjon er det faktisk også sånn at alle barn har rett til best mulig medisinsk behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom.

Hvordan skal regjeringen sørge for at alle barn fram til 18 år får gratis helsehjelp fortest mulig hvis ikke regjeringen anbefaler at Stortinget skal gjøre et sånt vedtak?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:49:16]: I Hurdalsplattformen står det at regjeringen gradvis vil utvide ordningen med gratis fastlege, slik at det blir gratis å gå til fastlegen til og med 18 år. Den ambisjonen har vi fortsatt med oss, men det er en helt annerledes økonomisk situasjon nå enn det var for kort tid siden, og det må vi også forholde oss til. Det vil ta noe lengre tid å nå noen av de målene vi har satt oss, og vi må prioritere hardere. I en krevende budsjettsituasjon har det vært viktig for regjeringen å innrette den årlige økningen i egenandelene og egenandelstaket på en slik måte at det ikke svekker kjøpekraften i befolkningen. Det er som følge av at kostnadsnivået i samfunnet øker. Så er det også en del av bildet at barn og ungdom har tilgang til helsetjenester i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, og at det er gratis.

Seher Aydar (R) [11:50:17]: Det er spesielt i vanskelige økonomiske tider at det er viktig å sørge for at alle har lik tilgang til helsehjelp. Når egenandelene øker, samtidig som også barn må betale egenandeler for å komme til legen, skaper det faktisk ulikheter. Legeforeningen sier bl.a. at de er bekymret for at ordningen med egenandeler i seg selv fremmer ulikheter i helse og gjør at ikke alle har lik tilgang på helsetjenester.

Det som står i Hurdalsplattformen, endrer ikke folks hverdag. Mitt spørsmål handler om hva som gjøres rent konkret, og når vi kan forvente, rent konkret, at alle barn kan gå til legen gratis. Det er det det handler om. Hvis ikke regjeringen har et konkret tidspunkt og noe konkret å komme med utenom at det er vanskelig, tror jeg at Stortinget er nødt til faktisk å sørge for å be regjeringen om å gjøre det.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:51:14]: Jeg er litt usikker på hvor representanten Seher Aydar retter skytset, om det er det som står i Hurdalsplattformen man er enig eller uenig i, eller om det er budsjettforliket, som nå viser en prioritering i en helt ekstraordinær situasjon hvor alle husholdninger opplever at kostnadene øker. Da har regjeringen prioritert å beholde egenandeler og egenandelstaket på et slikt nivå at vi ikke svekker kjøpekraften i befolkningen for alle sammen.

Vi vil jobbe videre med de ambisjonene Hurdalsplattformen beskriver om at det skal bli gratis å gå til fastlegen til og med fylte 18 år. Vi har styrket de gratis lavterskeltilbudene, de helsetjenestene som når alle barn og alle familier i Norge, gjennom ulike tilskuddsordninger til å utvikle helsestasjons- og skolehelsetjenestetilbudet vårt.

Spørsmål 8

Erlend Svardal Bø (H) [11:52:29]: ««Eldre skal være trygge på at fellesskapet stiller opp», sier Hurdalsplattformen. Det siste året har regjeringen tatt eldrepolitikken feil vei. Eldreombudet avvikles, Leve hele livet-reformen videreføres ikke, og tilskuddsordninger for flere tilrettelagte boliger og heldøgns omsorgsplasser for eldre kuttes. I tillegg gikk regjeringspartiene imot Høyres forslag i vår om å gjøre mer for å forebygge og redusere ensomhet, som mange eldre opplever.

Mener statsråden dette er politikk som bidrar til å skape et mer aldersvennlig samfunn?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:53:07]: Regjeringens viktigste prosjekt på helse- og omsorgsfeltet er å styrke og sikre oppslutningen om vår felles helsetjeneste for framtiden. Befolkningen må ha tillit til at den offentlige helsetjenesten er der for alle. Når vi blir flere eldre og færre yngre, har det konsekvenser for alle samfunnsområder, og det kan ikke løses av helse- og omsorgssektoen alene. Derfor har vi som regjeringsskollegium startet arbeidet med Bo trygt hjemme-reformen, hvor målet er at hele samfunnet blir mer aldersvennlig og bærekraftig. Tiltak for å forebygge og motvirke ensomhet inngår her. Det pågår mye bra arbeid rundt i landet, og mange kommuner har lenge jobbet systematisk med utviklings- og planleggingsarbeid. Det bygger vi videre på. Jeg vil samtidig understreke at det ligger 20,5 mill. kr i budsjettforslaget for 2023, som nå har flertall bak seg, til aktiviteter under Leve hele livet-reformen, men det er liten tvil om at Leve hele livet-reformen til forrige regjering ble for helsebasert. Midtveisevalueringen viser at det trengs en bredere forankring. Vi har derfor sørget for at arbeidet med Bo trygt hjemme-reformen er tverrsektorielt og forankret i hele seks departementer.

I regjeringens budsjettforslag foreslo vi ikke å avvikle investeringstilskuddet, men i likhet med flere andre statlige investeringsprosjekter har vi ikke funnet rom for å prioritere midler til nye tilskudd i 2023. Etter budsjettenigheten denne uken er det tilskuddet på plass igjen. Det er jeg glad for. Jeg har forståelse for at forslaget var vanskelig å akseptere for kommunene. At vi nå går videre med også de nye prosjektene som lå i posisjon til å få tilsagn, gleder meg.

Hovedformålet med regjeringens budsjettforslag for 2023 er å få bedre kontroll på den kraftige prisveksten, skape trygghet rundt folks økonomi og arbeidsplasser og utjevne sosiale og geografiske forskjeller. Vi har blant annet prioritert fastlegekrisen. En godt fungerende allmennlegetjeneste er en forutsetning for at innbyggerne får forsvarlig og tilstrekkelig medisinsk oppfølging. Vi har derfor flertall nå for en historisk styrking av fastlegeordningen med 690 mill. kr i 2023, noe som

gir en helårseffekt på 920 mill. kr, og som har vært etterlengtet for selve grunnmuren i helsetjenesten. Vi vet at de som er over 80 år, trenger fastlegen sin mye mer enn hva kanskje jeg og representanten Svardal Bø gjør.

Erlend Svardal Bø (H) [11:56:11]: Det er forskjell på det statsråden sier her, og det som gjennomføres av praktisk politikk, noe jeg nevnte i mitt hovedspørsmål. En av de sakene som Eldreombudet, som regjeringen vil avvikle, har uttalt seg om, er nettopp investeringstilskuddet, som statsråden selv var inne på. Det er et kutt som vil gå ut over de mest sårbare eldre i samfunnet vårt fordi kommunene og familiene får mindre støtte, insentiver og forutsigbarhet til å modernisere og bygge ikke bare flere sykehjemsplasser, men også omsorgsboliger for mennesker med utviklingshemming.

I går kom budsjettenigheten mellom regjeringen og SV, og det som legges tilbake til investeringstilskuddet, er dessverre ikke mye å skryte av. Satsingen burde ha vært dobbelt så stor for å sikre at kommunene hadde kommet i gang med å bygge flere heldøgns omsorgsplasser for å møte de behovene som faktisk er ute i kommunene i årene framover.

Mitt spørsmål er om statsråden mener at det som legges tilbake igjen i budsjettenigheten, er på nivå med det som i utgangspunktet ble foreslått av kutt av regjeringen når det gjaldt investeringstilskuddet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:57:15]: I år har vi hatt et historisk lavt antall nye plasser, og det er med grunnlag i Solberg-regjeringens budsjett. Den nye Støre-regjeringen la for årets budsjett bare fram en tilleggsproposisjon, så det lave nivået vi har hatt i år, må Høyre ta ansvar for. Jeg ser at nå som man er i opposisjon, klarer man ikke bare å doble eller tredoble, men å firedoble antallet plasser. Den typen djervhet og prioritering hadde jeg gjerne sett at Høyre evnet da de faktisk hadde makt, men det gjorde de altså ikke.

Når det gjelder kuttet i Eldreombudet, har jeg også merket meg at Høyre kutter i pasient- og brukerombudene, der regjeringen har foreslått å styrke dem sånn at de slipper nedbemanning og kan opprettholde sin viktige ombudsfunksjon i hele landet. Det er en prioritering vi er uenig i.

Erlend Svardal Bø (H) [11:58:17]: Det er altså sånn at Solberg-regjeringen la til rette for å bygge 20 000 flere heldøgns omsorgsplasser. Det er historikken fra vår periode. Så er det stor forskjell på de 500 plassene som kom i budsjettenigheten i går, og de 1 000 plassene som Høyre forslår å sette i gang fra neste år. Det er ingen tvil om at regjeringen i utgangspunktet hadde en intensjon om å stoppe dette, men det ble stoppet i budsjettforhandlingene. Det er jeg egentlig veldig glad for, selv om

jeg ikke blir mindre bekymret for at regjeringen kan komme med nye kuttforslag som kan gå ut over sårbare eldre og mennesker med utviklingshemming og gi kommunene mindre forutsigbarhet.

En annen ordning regjeringen har kuttet i, er tilskuddsordningen for å bygge flere tilrettelagte boliger for eldre, som regjeringen kuttet i i tilleggsproposisjonen i fjor. Tilrettelagte boliger er viktige fordi de gjør at eldre kan være selvhjulpne, men også ha et fellesskap rundt seg og tjenester i nærheten ved behov. Så spørsmålet mitt til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for at det skal bygges flere tilrettelagte boliger for eldre i landet vårt?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:59:20]: Vi jobber med en Bo trygt hjemme-reform, hvor vi skal ha et eget boligprogram for tilrettelagte boliger for eldre. Det vil være forankret i seks departementer. Samfunnet endrer seg såpass mye nå; vi har passert en million alderspensjonister i Norge, de store barnekullene etter krigen er blitt godt oppi årene. Vi trenger en bred tilnærming for å håndtere den store omstillingen som det norske samfunnet går gjennom de neste årene, kanskje den største omstillingen på mange tiår, med færre i yrkesaktiv alder, men flere eldre, både friske og de som trenger sammensatte og koordinerte tjenester.

Spørsmål 9

Fra representanten Erlend Wiborg til helse- og omsorgsministeren:

«Den daværende rød-grønne regjeringen valgte å se bort fra de faglige anbefalingene og vedtok at Sykehuset Østfold Kalnes skulle bygges med mindre kapasitet enn de faglige rådene tilsa. Fremskrittspartiet var sterkt kritisk til dette. Allerede ved åpningen av sykehuset var det korridorpasienter. Undertegnede har tatt opp behovet for en utvidelse av sykehuset med regjeringen, som bare viser til at dette vurderes av Helse Sør-Øst.

Hva er status på dette arbeidet, og når kan vi forvente at en utvidelse er gjennomført?»

Presidenten [12:00:08]: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Spørsmål 10

Kari-Anne Jønnes (H) [12:00:24]: «Til E24 den 2. november kommer statsråden med udokumenterte påstander om at regjeringen Solberg gjorde det lett å tjene penger på private barnehager. Jeg viser til mine spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 295 og nr. 368 om

dette temaet, hvor statsråden unnlater å svare på det jeg spør om.

Kan statsråden svare på hvilke tiltak regjeringen Solberg innførte som «har gjort det lett å bli rik på å drive private barnehager?»

Tonje Brenna (A) [12:00:58]: Representanten Jønnes spør hvilke tiltak regjeringen Solberg innførte som har gjort det lett å bli rik på å drive private barnehager. Representanten etterlyste også dokumentasjon på påstanden. Vel – dokumentasjonen har i alle fall gått fra meg til representanten to ganger i form av skriftlig svar på spørsmålet, som er formulert helt likt det jeg nå skal svare på. Dermed vil også svaret muntlig bli det samme som det var skriftlig, nemlig følgende:

Det er mangelen på tiltak, mangelen på innstramninger og mangelen på viljen og evnen til å modernisere barnehageregulverket som har ført til at vi har havnet der vi er i dag – i en situasjon der en del kommersielle aktører har blitt rike på å drive barnehager, mens mange ideelt drevne og enkeltstående barnehager sliter økonomisk.

Hvorfor regjeringen Solberg ikke innførte et nytt regelverk som stopper kommersialiseringen av barnehagen, må nesten representanten svare på selv.

Den forrige regjeringen fikk et solid kunnskapsgrunnlag som viste at det var lønnsomt å drive private barnehager, og at det var nødvendig med et strengere regelverk. Solberg-regjeringen satte ned både Storbergetutvalget og velferdstjenesteutvalget, som leverte grundige rapporter i 2020 og 2021. I tillegg fikk den forrige regjeringen utarbeidet en rekke eksterne rapporter som tydelig viste hvor sektoren var på vei.

Selv om det ble stadig tydeligere at regelverket for barnehagesektoren var tilpasset en annen tid, gjorde regjeringen lite for å stoppe utviklingen. Regjeringen Solberg hadde flere forslag om endringer i regelverket for private barnehager på høring, men få av disse ble fremmet for Stortinget. Dermed klarte ikke den borgerlige regjeringen å gjøre noe med den uheldige utviklingen vi alle har vært klar over i flere år, snarere forsterket de problemene ved ikke å løse dem.

Da regjeringen Støre overtok, foreslo vi regelverksendringer som sikrer

- transparens med pengebruken i private barnehager
- at barnehagevirksomheten ikke skal blandes med annen næringsvirksomhet
- at lån må tas opp i bank eller finansforetak
- og at man må melde fra ved eierskifte og andre organisatoriske endringer

Dette møtte motstand hos Høyre, som ville fortsette som før – altså å legge til rette for pengemakta framfor å legge bedre til rette for barna.

Nå er vi i gang med å utvikle et nytt finansierings- og styringssystem. Kunnskapsdepartementet har satt i gang en omfattende gjennomgang som skal være klar innen utgangen av 2023, og jeg ser fram til å legge fram nye forslag for Stortinget.

Vi vil ha et mer moderne system, som sikrer demokratisk kontroll med barnehagen, og som sikrer gode og likeverdige barnehagetilbud over hele landet. Det bør representanten og hennes parti også være interessert i at vi lykkes med.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:03:41]: Det er representanten og hennes parti interessert i at vi lykkes med, nettopp å ha gode barnehager over hele landet.

Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på spørsmålet nå heller, for påstanden som kom i E24, var at regjeringen Solberg har gjort det lett å bli rik på å drive private barnehager. Da vil jeg vise til SSBs tall, som kom forrige uke, som viser at fire av ti private barnehager gikk i underskudd i 2021, og at driftsmarginen for private barnehager de siste årene har vært på et lavere nivå enn de foregående årene. Vi vet alle at verdien av eiendom har steget.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Erkjenners statsråden at det ikke er superprofitt i drift av barnehager, og at det er verdien på eiendom som har gjort at enkelte har kunnet ta ut overskudd?

Statsråd Tonje Brenna [12:04:40]: Jeg er fullt klar over at en del barnehager strever økonomisk, særlig de enkeltstående private ideelt drevne barnehagene. Det er nettopp derfor jeg mener vi må ha et regelverk for å sørge for at de kan drive godt videre. Hovedproblemen de siste årene har vært at stadig flere av disse enkeltstående har blitt kjøpt opp av større konsern, som driver barnehager, og som eier veldig mange barnehager til sammen. Det er et tydelig uttrykk for at barnehagesektoren har endret seg siden vi fikk det regelverket vi har i dag.

For meg er det litt vanskelig å forstå hvilken del av svaret på spørsmålet representanten ikke oppfatter, for spørsmålet er: Hva har regjeringen Solberg gjort for å gjøre det lett å bli rik på barnehage? Mitt svar er: ingenting for å stoppe nettopp det.

Hvis man vet at man har et problem, har makten til å gjøre noe med problemet, men likevel lar være å gjøre det – vel, så er det en aktiv politisk handling og dermed Solberg-regjeringens ansvar.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:05:40]: Da svarte statsråden egentlig på det jeg hadde tenkt å spørre henne om. Hun viser til de endringene hennes egen regjering har gjort, og det dreier seg om endringer for å sikre åpenhet og endring av organisasjonsform.

Statsråden gjentar at det er mangel på handling som er hennes kritikk av Solberg-regjeringen. Da vil jeg påpe-

ke at den sittende regjering heller ikke har gjort noe for å endre muligheten til å ta ut fortjeneste av eiendom. Så jeg gjentar mitt spørsmål: Ser statsråden at det er forskjell på drift og eiendom, og erkjenner statsråden at heller ikke hennes egen regjering har gjort tiltak som endrer muligheten til fortjeneste på drift av barnehager?

Statsråd Tonje Brenna [12:06:43]: Mange av de barnehagene vi har hatt over tid i Norge, ble etablert i en tid der en som ville starte en barnehage, f.eks. fikk tilgang på rimelige tomter. Noen fikk det gratis, og man kunne starte og drive barnehage. Så har mange av de eiendommene vokst i verdi, i takt med at resten av samfunnet også har fått økte eiendomsverdier. Det er helt naturlig at det skjer. Det jeg vil ha slutt på, er at man spekulerer i eiendom, bruker stadig mer av barnehagepengene på eiendom, og selger og kjøper eiendom på en måte som gjør at man ikke bruker pengene tilbake i barnehagen, men at det tas ut som store overskudd til eierne. Så lenge det forekommer, har vi åpenbart ikke gjort nok, men jeg mener at de fire grepene Stortinget vedtok i juni, som jeg la fram selv som kunnskapsminister, er viktige grep på veien mot å sørge for at det skjer mindre av dette. Vi kommer også til å jobbe mer med dette i årene som kommer, og legge fram flere forslag, bl.a. gjennom å sørge for et bedre finansierings- og styringssystem for barnehagene våre.

Spørsmål 11

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:07:58]: «Kan statsråden redegjøre for Stortinget om hvem som har det overordnede og konstitusjonelle ansvaret for Landbruksdirektoratet?»

Statsråd Sandra Borch [12:08:11]: Det er det jeg som har.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:08:15]: Da er vi kommet et skritt videre i forhold til forrige spørretime.

Nå har det gått halvannen måned siden pelsdyrtakstene stanset opp. Det er den tredje uken jeg står her i Stortinget og ber statsråden opplyse om hva som er den konkrete begrunnelsen for den dramatiske avgjørelsen om å si opp kontrakten med Norsk Landbrukstakst. Alt vi leser i media og alt vi ser av korrespondanse mellom direktoratet og NLT, tyder på at det ikke har blitt klarere overhodet. Sånn som situasjonen er nå, selv om alle vet hvordan spekulasjonene går om at dette egentlig handler om én ting – at takstene ble høyere enn regjeringen ønsket seg: Har statsråden nå et klart svar? Er det sånn at statsråden faktisk har involvert seg i saken om å si opp avtalen med Norsk Landbrukstakst og tatt kontroll over det som foregår?

Statsråd Sandra Borch [12:09:14]: La meg bare først slå fast at kostnadene blir det de blir. Utmålingene skal være faglige, og det skal være skjønnsmessige vurderinger, som Landbruksdirektoratet har fått i oppdrag å gjøre. Så er det viktig for meg å presisere at min viktigste oppgave her er å få til et rett oppgjør. Etter at forsinkelsen i takseringsoppgjøret oppsto, har jeg nå full oppmerksomhet på å bidra til at konsekvensene av forsinkelsene blir så små som mulig. Nettopp derfor har vi tilbudt et forskudd på 90 pst. av midlertidig beregnet bruksverdi der det foreligger en takst som Pelsdyrsalslaget har utarbeidet. Nå er jeg opptatt av å få avsluttet denne saken og få rett erstatningsbeløp ut til de pelsdyrbøndene som er utsatt for en nedlagt næring, som representantens parti var med på å gi i morgengave til Venstre da de satt i regjering.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:10:18]: Norsk Landbrukstakst ble etter Landbruksdirektoratets vurdering valgt på grunn av sin solide kompetanse, framgangsmåte og erfaring i å takser landbrukseiendom. Mens Stortinget, bøndene og Norsk Landbrukstakst venter på en gyldig begrunnelse for å si opp avtalen, sies det nå at et nytt selskap i all stillhet har begynt å kontakte bønder for å ta takster. Ingen har hørt om dette, inkludert Norges Pelsdyrslag, som er spurt. Har Landbruksdirektoratet satt i gang nye takseringer uten noen form for åpen prosess, og er statsråden kjent med det?

Statsråd Sandra Borch [12:11:02]: Statsråden har jevn og god dialog med Landbruksdirektoratet i denne saken. Som jeg har svart til representanten en rekke ganger tidligere, er det viktigste for meg i denne saken å få ut penger til næringen nå. Da må vi ha riktig grunnlag. Det er min plikt som statsråd. Så er det viktig at vi klarer å følge opp det Stortinget vedtok, nemlig en individuell vurdering av det enkelte gårdsbruk. Jeg bruker mye av tiden min nå på å rydde opp i dette, det vil jeg forsikre representanten om. Det som er det aller viktigste for meg nå, er at det går penger fort ut til næringen.

Spørsmål 12

Tobias Drevland Lund (R) [12:12:00]: «FN ber innstendig om at ingen land sender afghanere tilbake til Afghanistan grunnet situasjonen i landet. NOAS advarer på det sterkeste mot å sende mennesker tilbake til Afghanistan. Afghanere i Norge lever nå i frykt og har gjentatte ganger tryglet norske myndigheter om å ikke sende noen tilbake til det Taliban-styrte landet som på toppen av det hele står i en dyp humanitær krise.

Hvorfor insisterer norske myndigheter og vår egen regjering på at det er trygt å sende afghanere tilbake til Afghanistan?»

Statsråd Emilie Mehl [12:12:40]: Det er Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda som behandler søknader om asyl i Norge. UDI og UNE gjør konkrete vurderinger i hver enkelt sak, og det gjøres i tråd med gjeldende regelverk og våre internasjonale forpliktelser. Verken jeg eller Justis- og beredskapsdepartementet er involvert i behandlingen av enkeltsaker, med mindre det gjelder grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn.

Fra juli 2021 til mars 2022 suspenderte både UDI og UNE utreiseplikten til Afghanistan. Det betyr at i denne perioden påla ikke utlendingsmyndighetene noen å returnere til Afghanistan. Det midlertidig å suspendere utreiseplikten kan være aktuelt dersom det skjer endringer i sikkerhetssituasjonen i et land. Formålet med det er bl.a. å bruke tiden på å innhente oppdatert informasjon om landet og å følge med på utviklingen som skjer i det aktuelle landet.

Etter at UDI og Utlendingsnemnda gjenopptok behandlingen av asylsøknader fra afghanske borgere og andre sakstyper som kan innebære retur til Afghanistan, har de fleste sakene endt med at søkeren er gitt opphold i Norge. Mange har fått asyl, og det er også enkelte som har fått opphold på humanitært grunnlag.

UDI har opplyst at siden Talibans maktovertakelse i 2021 har de ikke avslått noen søknader om asyl som innebærer retur til Afghanistan. Det er likevel viktig å understreke at UDI så langt bare har behandlet søknader fra enslige mindreårige asylsøkere og enkelte helt klare innvilgelsessaker. Framover vil de også behandle potensielle avslagsaker. I tillegg kommer andre sakstyper som kan medføre retur til Afghanistan, slik som utvisning eller tilbakekall av oppholdstillatelser som tidligere er gitt.

Når det gjelder Utlendingsnemnda, har de fattet enkelte vedtak om retur til Afghanistan. Det dreier seg utelukkende om enslige menn. Verken UDI eller UNE mener altså at den generelle sikkerhetssituasjonen i Afghanistan tilsier at alle afghanere har behov for beskyttelse.

Så vil jeg understreke at Norge er forpliktet til ikke å returnere personer som risikerer forfølgelse eller alvorlige overgrep i hjemlandet, og jeg har tillit til at UDI og UNE gjør individuelle vurderinger i hver enkelt sak.

Tobias Drevland Lund (R) [12:15:03]: Jeg takker for svaret.

FNs høykommissær for flyktninger skriver at en midlertidig stans i tvangsreturer til Afghanistan vil måtte forbli på plass inntil situasjonen i landet har stabilisert seg og i påvente av en vurdering av når den endrede situasjonen vil tillate trygge og verdige returer.

Nå sitter det fortvilte afghanere i Norge med vedtak om tilbakekallelse av statsborgerskap og oppholdstillatelse, som statsråden er inne på. Flere av dem har tatt utdanning i Norge, de har bodd i Norge i mange år, de har fått seg jobb i Norge, de har betalt skatt og bidratt til samfunnet, og nå risikerer de altså å bli returnert til et land styrt av Taliban.

NOAS har ment at returstansen til Afghanistan, som også statsråden nevnte, ble opphevet for tidlig. Hvorfor mener statsråden at det var riktig å oppheve denne midlertidig returstansen til Afghanistan så tidlig som 1. mars når vi vet hvordan situasjonen i landet er?

Statsråd Emilie Mehl [12:16:03]: Jeg må forholde meg til de vurderingene som gjøres. Det er ikke riktig av meg å gå inn på individuell saksbehandling av asylsøknader, med mindre det er de helt unntaksvisse bestemmelsene som står i utlendingsloven, altså grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn, og det er heller ikke riktig at det er jeg som gjør vurderingene av retursituasjonen.

Jeg registrerer at returstansen ble opphevet. Alle de som nå har en sak til behandling, har rett på å få en grundig og god behandling, og de vil også få innvilget opphold hvis de har rett til det. Vi må ha et system der man får en grundig vurdering av de enkelte søknadene, for å sikre at de som trenger beskyttelse, får bli i Norge, men også at de som ikke trenger beskyttelse, ikke kommer hit.

Tobias Drevland Lund (R) [12:16:58]: Jeg har forståelse for at statsråden ikke kan stå og saksbehandle, men det er viktig å ha med seg at en del av disse vurderingene som utlendingsforvaltningen har gjort, rett og slett har vist seg ikke å være ufeilbarlige. Det viste seg også i 2021, da UNE endret negative vedtak og ga oppholdstillatelse i 53 pst. av alle Afghanistan-sakene, noe som er mye høyere enn gjennomsnittet i andre asylsaker. UNE opplyser også at den vanligste årsaken til å få nye vedtak i disse sakene nettopp er nye opplysninger.

Dessuten vet vi fra historien at Afghanistan er et land som er hardt preget av flere ting. I en Amnesty-rapport fra 2017 fikk Norge den gangen sterk kritikk for å være et av landene som returnerer flest mennesker, asylsøkere, til livsfarlige forhold i Afghanistan. Jeg er dypt bekymret for at vi er i ferd med å gjøre den samme feilen igjen. Avslutningsvis vil jeg derfor spørre statsråden om hun på bakgrunn av den humanitære situasjonen i Afghanistan vil sikre en ny og grundig gjennomgang av hvordan utlendingsmyndighetene behandler saker om afghanere.

Statsråd Emilie Mehl [12:18:07]: Jeg har tillit til at utlendingsmyndighetene våre gjør vurderinger i tråd med regelverket og våre internasjonale forpliktelser.

Spørsmål 13

Sofie Marhaug (R) [12:18:32]: «Denne måneden har strømprisene og temperaturene svingt voldsomt, mens strømstøtten regnes ut på bakgrunn av et snitt av spotpris. Mange husholdninger kommer til å få seg et sjokk når de ser novemberregningen.

Er statsråden fornøyd med egen kommunikasjon om strømstøtteordningens tilkortkommenheter, og vil statsråden vurdere nye løsninger for å få ned de høye strømprisene, for eksempel når Energikommisjonen skal legge frem sin rapport?»

Statsråd Terje Aasland [12:19:07]: Takk for spørsmålet. Jeg mener vi har en veldig god strømstøtteordning, som avlaster husholdningenes situasjon og konsekvensene av de ekstremt høye strømprisene. Jeg opplever at det har vært veldig tydelig kommunikasjon rundt hvordan denne strømstøtteordningen virker. Den er beregnet ut fra gjennomsnittsprisen over en måned for det prisområdet man er en del av. Er prisen over 70 øre, slår strømstøtteordningen inn.

Det er klart at når vi har store svingninger i prisene, kan det slå litt ulikt ut. Ligger prisen under 70 øre i snitt, men det er tilfeller med høye priser, får man ikke kompensert for dem. Hvis man i motsatt fall har en snittstrømpris som ligger over 70 øre, men også har timer og perioder, kanskje over lengre tid, med veldig lave priser, får man kompensert for den. Det er en del av denne strømstøtteordningen. Jeg tror likevel de fleste er veldig fornøyd med strømstøtteordningen og opplever at den faktiske virkningen av den tar ned konsekvensene av de ekstremt høye prisene.

Et eksempel er at det med strømstøtteordningen for september og oktober i år er anslått at en gjennomsnittlig husholdning med et årsforbruk på 20 000 kWh fikk kompensert over halvparten av strømregningen sin. Uten ordningen ville utgiftene for en slik husholdning vært på om lag 9 500 kr for disse månedene til sammen, mens med strømstøtteordningen ble utgiftene redusert til 4 600 kr. Det viser veldig tydelig at strømstøtteordningen fungerer.

Så vil det være måneder og perioder hvor prisene vil svinge mye. Jeg tror de fleste også opplever at når prisene er under 70 øre og kanskje ned mot 20 øre eller 0 øre, som det også har vært utslag for den siste tiden, er folk også veldig godt fornøyd med det.

Når det gjelder det langsiktige bildet, har vi et veldig tydelig mål. Det er at vi skal ha tilstrekkelig tilgang på rimelig energi. Det er grunnlaget for mer stabilitet og forutsigbarhet knyttet til rimelige energipriser. Det er viktig for regjeringen, og derfor har vi også sagt veldig tydelig til energikommisjonen – som var en del av spørsmålet – at dette er et av de viktige oppdragene de skal jobbe

med. Regjeringens mål er veldig tydelig: Vi skal ha tilstrekkelig mengde rimelig energi i Norge som et fortrinn også i fortsettelsen.

Sofie Marhaug (R) [12:21:28]: I dag er strømprisen på det verste opp i 6,50 kr/kWh i Trøndelag, men snittet i Trøndelag har jo vært betydelig lavere, og da blir strømstøtten veldig begrenset. I Sør-Norge er prisene også veldig høye akkurat nå, men de har vært lave i begynnelsen av måneden. I tillegg har vi store temperatursvingninger på denne tiden av året, som gjør at denne snittberegningen egentlig ikke står helt i stil med det faktiske forbruket.

Statsråden kan bare snakke så mye han vil om kraftutbygging i forbindelse med energikommisjonen, som statsråden gjør, men statsråden er også klar over at dette ikke bøter på strømprisene på kort sikt, og at det også krever helt enorme mengder utbygging for å bøte på det på lang sikt, på grunn av at vi er koblet på det europeiske prismarkedet.

Er statsråden interessert i å justere beregningen for strømstøtten, i det minste for å kompensere for noen av de store svingningene som er?

Statsråd Terje Aasland [12:22:36]: Det er nettopp det vi har gjort. Vi har justert den til 90 pst. Hvis prisen er over 70 øre i snitt, kompenseres det med 90 pst. for snittet som er over 70 øre. Det er nettopp for å sørge for at avlastningen er enda bedre når prisene er ekstremt høye over tid, og også for å bidra bedre når det er store svingninger i prisene. Vi opplever fra tid til annen at det er store svingninger i prisene. Det handler om hva som er av mulig produksjonskapasitet, og hvordan dette virker sammen.

Det er ingen tvil om at for å møte tiden som kommer, på en bedre måte, gjelder det å bygge ut mer kraft. «Enorme mengder» ble brukt som uttrykk her – ja, vi må bygge ut store mengder mer fornybar energi for å sikre at industrien og næringslivet kan investere og videreutvikle seg i Norge, ta valg i det grønne skiftet, sørge for at en veksler inn fossil energibruk med fornybar energibruk, og legge et godt grunnlag for investeringer. Det vil også være hovedretningen for å få mer stabile, forutsigbare og lave priser til husholdningene.

Sofie Marhaug (R) [12:23:40]: Strømstøtteordningen er justert, men beregningen av støtten – snittberegningen man bruker i dag – er ikke justert. Nå ser vi at det treffer veldig dårlig. SV har framforhandlet at det skal settes ned et eget utvalg som skal se på strømprise-

ne etter at energikommisjonen har lagt fram sin rapport. Det betyr at energikommisjonen ikke kommer til å være så opptatt av pris som de er av kraftbalanse. Det er greit nok, men det betyr at vi ikke har noen gode løsninger på de høye strømprisene. Samtidig hører vi fortellinger om folk som sliter med å betale regninger, ikke minst på grunn av de høye strømprisene. Det gjelder ikke bare folk som er på ytelser og stønader, det gjelder også helt vanlige, lavtlønte folk som tjener 300 000–400 000 kr, og som gruer seg til vinteren rett og slett fordi det er høye priser.

Spørsmålet mitt er fortsatt: Hva vil statsråden gjøre for å få ned prisene? NVE har sagt at det må bygges ut 40 TWh for å frikoble oss fra det europeiske markedet. Det sier seg selv at det ikke skjer over natten.

Statsråd Terje Aasland [12:24:47]: Strømstøtteordningen vil fungere. Den fungerer, og den vil avlaste husholdningene når prisene er ekstremt høye i snitt. Det er spesielt viktig da.

Det vil være ulikt hvordan snittprisen slår inn de enkelte månedene i det prisområdet en er en del av, og hvordan prisene svinger. Da vil det være noe større variasjoner. Det har vi hele tiden vært veldig tydelige på at faktisk er en del av denne strømstøtteordningen.

Når det gjelder utbygging av ny fornybar kraft i tiden framover, nettopp for å stabilisere situasjonen, har regjeringen foreslått 30 000 MW for havvindsatsingen i tiden framover. Det vil bety mye for stabilitet, forutsigbarhet og tilgang for industrien på fornybar energi som innsatsfaktor. Vi har tatt opp igjen vindkraftbehandlingen på land. Det er den enkleste og billigste måten å bygge ut mer kraft på. Vi har stimulert og stimulerer til enøktiltak i næringslivet, i private husholdninger og i kommunale boliger, og vi motiverer også for lokal energiproduksjon, som solenergi, som grunnlag for å stabilisere og gjøre situasjonen mer forutsigbar for alle.

Presidenten [12:25:54]: Då er sak nr. 2 ferdig handsama.

Sak nr. 3 [12:25:57]

Referat

Presidenten [12:25:58]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

